

kort leeven had af-gewacht, hy had fijn land, zyne eer, zyne vryheyd, ende miffchijn ook het leeven (want van de ziel en ftaet my niet toe te oordeelen) niet verlooren. Effen gelijk het gaet met de dochters die haere fchaemte op den tuyn hangen, en dooreente vroegen yvereerder moeders willen wesen dan de bruyd, ende eenmael luftigh dan voor altoos eerlijk. Voor een

onbefpraekte en langduyrige pangelen fy een haeft voor-by-gaende en roekeloofe vreughd; geevende daer door een eeuwige quetzuyr aen haer gemoed niet alleen, maer ook aen haere achtinge, ende fich zelve in het toekoemende ontervende van alle minnaers en hoop van echte gemeenfchap.

HET TIENDE BOEK

VAN DE

GELDERSCHES GESCHIEDENISSEN,

Vervattende de daeden van

CATHARINE VAN GELDER,

zuster van Hertogh ADOLF,

Ende van

MAXMILIAEN Hertogh van

OOSTENRYK.

I N H O U D.

1. Catharine van Gelder, zuster van Adolf, zoekt ende erlanght troost van den Franssen Koningh.
2. Verbind zich met den Biffchop van Luyk ende Willem van Egmond.
3. Tvert om de verloffingh van haers broeders kinderen, ende verlaet Arnhem, vut vrees van Egmond.
4. Die fich tegens haer ende de Landschap op-stelt. Arge list van den Klevenaer.
5. De Biffchop van Munster vword Pand-heer van Zutveen: daer Catharine en die van Doesburgh eerst tegen zijn.
6. Catharine vverft. Verbond van Maximiliaen met den Klevenaer. Frederick van Brunfwijk Veld-heer van de Geldersse.
7. De Brabanders vwinnen de Grave. Klaghten tegen den Klevenaer. De Brunfwijker met Catharine verloofd word krank-sinnigh.
8. De Fransse Koningh troost de Geldersse, ende de Deensse berispt Maxmiliaen.
9. Oorlogh met de Amsterdammers. Leerdam gewonnen. Catharine bedinght den lijf-toght der Stad Gelder. De Geldersse kloppen den vyand.

De

De Klevenaer wint het Tol huys. 10. De Grave weder gewonnen Catharine geeft den Steden moed, waer van eenige den vyand toevallen. Besteck met Walraven Piek. 11. Asseren en Wageningen verlooren. 12. De Zutvenaers verrassen Elburgh. De Fransse beveshten de Borgoensse. Leerdam aen de Egmonders geschonken. 13. 14. Voor-slagen van verdragh, ende daer na een stille-Zaet tusschen Maxmiliaen en de Geldersse. 15. Ian van Egmond over-ijlt Dort. 16. Bommel verjaeght de maght van Maxmiliaen, die daer na van de Geldersse vword bezwooren. 17. Onrechtvaerdige handel van Vorst Ian van Kleve tegen de Geldersse ende sijne dood, als mede van Marie vrouw van Maximiliaen. 18. Lodewijk van Borbon Bisschop van Luyk ende oom van Karel van Gelder vermoord. Besteck met den Klevenaer. 19. Moedwille der Gentenaers tegen de kinderen van Maxmiliaen, die de Luykenaers verstaet ende vvetten stelt, als mede die van Vtrecht. 20. Dood van Lodewijk den elfden ende Willem van Egmond. Tet van Doesburgh. Maxmiliaen wint Amersfoort. 21. Word van de Geldersse op nieuws gehuld. Oproer der Vlamingen tegens hem. 22. Oplloop van den Rbijn by Lobed. Philippe van Gelder trouwt met René van Lotringen. Lumé onthalsd. 23. Maxmiliaen word Rooms Koningh. Alfrid Schimmelpenningh. Verschil met de Amersfoorders. 24. Maxmiliaen verrast ende ontzet daer na Teroane: Crevecœur wint S. Omair. 25. Daer na met list ook Teroane, ende verstrickt de Borgoensse, neemende Karel van Gelder met veele Grooten gevangen. 26. Spookery ende twist in Gelderland over de gilden. Klaghten van de Kampenaers. 27. 28. Maxmiliaens dienaers te Bruggen onthoofd, hy zelve vast gezet ende ten laetsten los-gelaeten. Besteck van den Franssen Koningh met Karel van Gelder. 29. 30. De Geldersse over de zwaere ongelden na haer erf-heer Karel verlangende, worden van den Klevenaer, Keyser, ende Maximiliaen gedreyghd. 31. Verdragh van Maxmiliaen met den Koningh van Vrankrijk ende den Vlamingen. 32. Plackaeten over het geld. Raed-slagen om Karel te lossen. Wageningen weder-spanningh. 33. De Heeren van Wisch moes-koppen in 't Sticht van Vtrecht, waer tegens de landschap inspand, als ook tegen de Klevenaers. Ysselsteyns volk t' Vtrecht gericht. 34. Maxmiliaens Stad houder Adolf van Nassouw kraeckeelt met die van Wageningen. Karel van Gelder koemt vut Vrankrijk in sijne landen.

CATHARINE VAN GELDER,
Vooghdesse van haer onmondigen en gevanghen
neve KAREL Hertogh van Gelder.

1477.

Als *Adolf* na een korte vreughd alzoo sijn nieuw bewind, ende schier te gelijk de wereld had verlaeten, is syne eenige noch ongetrouwde zuster *Catharine* door de Staeten van Gelder, in gevolg van syne wterste begeerte, als *Mombertse* aen 't roer gesteld, dievoor alle dingen de Burgondisse Stadhouders en beampste af-stelde, ende haer neve *Karel*, hoewel die in 't Hof van Burgondien noch verwaerd wierd, van yeder een liet bezweeren. Sy schickte mede aen den Koningh van Vrankrijk *Lodewijk* den twaelfden, haer verwant den wel-gebooren en gestrengen *Eduard van Gulich* Kerspel-vooghd van Belle en Heer te Haeps, neffens meester *Tileman Slecht* leeraer der Pauselyker rechten en Proost van Kolen, haere Raeden, met nederigh verzoek, dat de Koningh hen wilde gehoor en geloof geeven in 't geen sy van wegen het Hertoghdom van Gelder ende haers broeders kinderen hem zouden voor-dienen. Sy deed insgelijx *Marie van Burgondien* goedighlyken afvraegen, om *Karel* en *Philippe* ongemoeyd wederom naer huys te laeten gaen. Dan alzoo dit verlorene moeyte was, schreef de Koningh van Vrankrijk aen de Geldersse Staeten dit bescheyd te rugge; dat hy haeren Vorst, hoewel

die sich tegens hem had laeten gebruyken, liever levendigh dan dood zoude sien, dien hy ook te vooren van syne toe-geneegenheyd en mildigheyd door booden meermaels had verzeekert, ende niet onzachter zoude gehandelt hebben, danden bastaerd van Burgondien en andere, die met sijn eygen geld waren vry-gekocht en daeren boven beschonken. Doch alzoo de dood en verleedene dingen geen keer en hadden, moest men voor al nu toe-sien, dat syne doorluchtige kinderen, die hem zeer na in bloed bestonden, wt der Vlamingen handen haest moghten geredderd worden, ende *Maximiliaen* van den hals gekeerd, dien hy wel wist t'eenemaal beraeden te zijn om in Gelderland in te booren: waer toe hy de hulpelyke hand wilde leenen, ende noyt lijden dat het huys van Gelder onterfd ofte vertreden wierd; zendende tot dien eynde haer toe syne vertrouwde Raeden *Ian van Lane* Schilt-draeger, met *Lodewijk van Sante* meester der verzoeken in sijn Hof, om alles wt hun mond breeder te verstaen. Voorts wilde hy de Vlamingen zoo in-toomen ende de handen zoo vol werx geeven, dat sy met haere bond-genooten henluyden lichtelyken in rust en ongequeld zouden laeten. In de Oogst-maend (wanneer de voorige brief was gegeeven) quam Hertogh *Maximiliaen* zelf naer Gent, om aldaer met *Marie van Burgondien* bruyloft te houden. Met wat een pracht en gewoel dit alles in sijn werk zy gegaen, betuygen ons de Tijd-schrijvers. Onder andere Princen hebben hier mede haere diensten gedaen *Karel* en *Philippe*, kinderen van onsen *Adolf van Gelder*, beyde in den rouw gekleed, ende d'een voor *Maximiliaen* en d'andere voor *Marie* een was-keers gedraegen.

2. De Geldersse ondertusschen om sich nauwer te vermaetschappen met den Franssen Koningh, ende deszelfs bloed-vriend *Lodewijk van Bourbon* Bisschop van Luyk en moederlyken oom van *Karel van Gelder*, keurden en zonden dese mannen wt, te weeten *Oswald* Vry-heer van den Berge en *Bylant*, *Herman van Batenburgh* Heer van Steyn, *Willem van Vladorp* Erf-vooghd van *Ruermond* en *Droft van Montfoort*, neffens *Eduard van Gulich* en *Tileman Slecht*. Het verbond was van desen inhoud: Geen van beyde zoude gedoogen, dat de een wt des anders landen wierde beoorloghd, nochte ook in 't byzonder met den vyand handelen ofte verzoenen. Wat yeder een den vyand ontweldighde, zoo het aen de Geldersse toe-behoorde, zoude het haer wederom volgen; indien het onder Luyk roerigh was, insgelijk. De verschillen tusschen die van Gelderland en Luyk zouden gebraght worden aen de vier-schaer beyde volken gemeen zijnde, om aldaer vonnis te ontfangen. De Bisschop sloot aen syne zijd buyten, de stoel van de Roomse kerk en 't Roomse Rijk: *Catharine* met de Staeten van Gelder, alleen het Stift Kolen, als wesende met haer vereenighd; belovende daer en boven haer te benaerftigen,

A a

dat

„ dat Hertogh Karel, zoo haest hy sijns vryigheys
 „ maghtigh wierd, dit verdragh zoude beteykenen;
 „ van gelijken wilde de Bisschop doen by de Stan-
 „ den van sijn Stift, als mede, bloedhalven, de
 „ momberschap aenvaerden van Karel en des selfs
 „ zuster Philippe. Desen brief hadden, behalven
 „ Lodewijk en Catharine, bezegelt Librecht Bisschop
 „ van Bree en Onder-bisschop van Luyk; Willem
 „ van der Mark zoon van Arenbergh Heer van Eg-
 „ germond &c. Van wegen de Ridderschap van
 „ Gelderland Ludolf van den Berge Heer van Hedel,
 „ Herman van Barenburgh: Wt het Vierdeel van
 „ Nymegen de Ridderen Eduard van Gulich, ende
 „ Vlodorp; wt de Vooghdij van Ruermond Gijsbert
 „ Heer van Bronkhorst en Borkeloe, ende Ofswald
 „ van den Berge; wt het gebied van Zutveen Gijs-
 „ bert van Wisch; wt het Vierdeel van Arnhem Wi-
 „ nand van Arnhem Ridder en Heer van Leembeek,
 „ behalven de volmaghtigers der vier Moeder-
 „ steden. Men zeght dat de zorghvuldige Catha-
 „ rine den Koning van Schotland en Hertogh van
 „ Bourbon insgelijx door gezanten heeft ondertaft
 „ en aangezocht, doch geen hulp dan alleen trooste-
 „ lijke woorden van de zelve bekoemen. Men
 „ handelde ook af-sonderlijken met Willem van
 „ Egmond, syne zoons, ende den Heer van Kulen-
 „ burgh, dat sy in Gelderland wel moghten ver-
 „ blijven en hunne dingen verrichten, mids mede
 „ arrebejdende tot de herstellinge der kinderen
 „ van Hertogh Adolf, ende zonder sich met Max-
 „ miliaen tegens de landen van Gelder te verbinden
 „ ofte te kanten, anders dan in den opperften nood.
 „ De Heer van Yffelsteyn zoud mede tien iaeren
 „ after een zonder yemands bespeeringe in-houden
 „ het land en Slot van Bueren, t welk Vorst Arnald
 „ hem had over-gegeeven. Voor t laetste zoud
 „ men ook goede mannen op-zoeken, om recht en
 „ oordeel te spreken over de gifte van den gedach-
 „ ten Hertogh aen Willem geschied, aengaende den
 „ Burght van Haeps, waer aen Eduard van Gulich
 „ en Henrick van Mere sich mede meynden gerech-
 „ tighd te wesen.

1478.

3. Daer na schreef Iuffrouw Catharine weder
 seer beweeghlijken aen Hertogh Maximiliaen en
 de Steden van Gent, Bruggen, Loeven, Bruyssel,
 Antwerpen, Mechelen en s Hertogen-bos, om
 de los-laetinge van de onschuldige en onmon-
 dige kinderen van Vorst Adolf, die sijn bloed en
 leeven tot dienst van Burgondien had wt-geftort.
 Willem van Egmond, die derhalven te Mechelen
 en elders was geweest, ontbood de Stede-ge-
 zanten van Gelderland naer het dorp van Ofs,
 om sich met hen van sijn weder-vaeren naerder te
 bespreken. Op het naest-volgende iaer gaf
 hy aen de Ridderschap op den land-dagh tot
 Nymegen te verstaen, dat hy met den sijnen in t
 hert goed Gelders was, ende het bewind van t
 land in t geheel ofte ten deel niet en begeerde,
 dan om slechts, als een ander Gelders-man, onder
 de Geldersse op syne eygene kosten te moegen
 verkeeren. Welke syne brieven in t openbaer
 ende in t bywesen des Bisschops van Luyk aldaer
 zijn op-geleesen. Geen ander bescheyd engaven
 syne zoonen Frederick van Yffelsteyn en Willem
 van Egmond de ionge aen de gezanten des Bis-
 schops. Hier op zijn de Raeds-heeren van Ny-
 megen, Zutveen en Arnhem binnen Arnhem
 vergaderd, verzoekende op de Vorstinne Catha-
 rine, om haere meeninge, belangende den Eg-
 monder en syne zoonen, te uyteren. Sy deed
 zulk een voor-slagh; dat die van Egmond, zoo langh

bet den Standen believede, in en buyten de Geldersse
 Steden sich moghten verbouden, hunne goederen on-
 gemoejd bezitten, zich met Karel Adolfs zoon zou-
 den verklaeren, ende des zelfs Sloten ofte Steden met
 raed ofte daed niet helpen ontneemen, noch met Max-
 miliaen in-spannen. Alle ongelijken en bitterheeden
 zouden in t vergeetel-boek gesteld worden, ende sy,
 volgens haer eygene belijdenis, het gemeene beste sich
 niet onderwinden. Dese voor-waerden van den
 gezanten bevestighd, wierden den Heer van Eg-
 mond en syne zoonen voor-gehouden in t Kloof-
 ster van Monickhuysen buyten Arnhem. Dan
 alzoo Egmond, geen groot genoeghen hier in schep-
 pende, valt over-bezigh was om die van Arnhem
 en andere Geldersse aen sijn zeel te krijgen, liet
 hem de Vorstinne aenzeggen, dat sy noch hem
 noch anderen een voet stedes van Gelderland
 wilde te goede laeten. Middeler-wijl is er bin-
 nen Arnhem een onverwachte op-loop veroor-
 saekt door de heymelijke vrienden en mede-
 pleegers van Egmond; zoo dat de geene die de
 Vorstin onder vry-geleyde eerst daer heen had-
 den geroepen, haer nu rieden om sich by tijds en
 op de gevoeghlijxte wijze wt Arnhem te verpac-
 ken. Nauwlijx was sy met haer ros-baer over
 Rhijn, ofte Egmond binnen rijdende, stelde sich
 in t bezit van de Stad, ende op alle hoeken en wt-
 weegen van syne bezettinge. Doen ter tijd
 wierde Ridder Winand van Arnhem door zom-
 mige van de burgery wtgeiaeghd, ende, behalven
 andere mede-standers van Catharine, Ruger van
 Randwijk; wiens broeder Goveert in der yl naer
 Wageningen treckende en meerder volx aen de
 hand krijgende, die Stad t zamen met sijn Block-
 huys een wijl tijds tot dienst en behoef van de
 Vorstinne heeft bewaerd. Op Palm-Sondagh
 waren de last-hebbers van Catharine ende der
 Steden Nymegen en Zutveen al wederom tot
 Arnhem by een geschoold op het verzoek van
 Egmond, te weeten Gijsbert van Wisch, Ian van
 Boitbergen Maerschalk, Frederick van Obbendorp,
 Ian van Hemert en Arend van Middach Ridderen;
 alwaer men over en weder beraemde, dat yeder
 het syne vredelijken zoude blijven bezitten. De
 andere stucken quamen schier over een met de
 * vorige wt-spraek van Catharine.

4. Niet te min heeft sich de Heer van Egmond
 korts daer na met sijn aenhangh te buyten ge-
 gaen; alzoo hy Ian van de Water zonder schuld
 in de gevangenis liet werpen, op den pijn-bank
 brengen, ende meer anderen wt Arnhem ver-
 bannen. Weshalven Catharine te Nymegeneen
 dagh-vaerd liet houden, ende Egmond daer heen
 ontbieden. Doch is, vermits sijn wt-blijven, van
 wegen de Landschap gebeden, om in de boer-
 schap van Malburgen schuyns tegen over Arnhem
 sich in te stellen. Hy op de bestemde plaets by
 de gezanten koemende, zeyde rond wt, dat hy
 over de kinderen van Adolf momber was, ende
 vraeghde daer by, of sy hem daer voor wilden
 kennen, ofte niet? Catharine was met de andere
 Heeren op het hooghte verwonderd, wt wat in-
 sicht hy dit geheymenis dus langh had after-
 gehouden. Dan Borbon Bisschop van Luyk liet aen
 de Ridderschap en Steden als mede aen Egmond
 zelve brieven af-gaen, hoe vreemd hem zulk
 voorquam, daer tevooren Egmond en syne kin-
 deren niet meer en hadden begeert, dan met de
 Geldersse te verzoenen en blootelijken in de selve
 landen, buyten eenigh bewind en ophaere ey-
 gene teeringe, te verblijven. Daer behalven
 zoude

* Siet
effen te
vooren.

1478. zoude hy zelve in zulk een gevalle de naefte wesen tot de vooghdij van sijne minder-iaerige neve en nichte, welke hy echter, om den landen niet lastigh te vallen, aen syne nichte *Catharine* gaerne had over-gezet. Anders waere het sijns oordeels noch veel beter dese sorgh aen Hertogh *Ian van Beyeren* te beveelen, dan aen *Egmond*, tegens wiens geweld en in-draght hy henlyden niet en zoude verzuymen de getrouwe hand te leenen. De *Egmonder* sich aen geene woorden stootende, bestond evenwel de gemeene in-komften en Heerlijkheden tot ende omtrent *Arnhem* sich aen te maetigen, ende ontbood den Palts-grave, dat hy sich met de momberschap ofte beheersfinge der landen niet en zoude ofte behoorde te bemoeuen. Aen *Henrick van Doornick* beval hy mede, het Slot *Gruynsfort*, omtrent *Renchem*, 't welk hy van 't Vorstendom in bewaer had, te ontruymen. Eyndelijken liep daer een gerucht, dat de *Egmonder* ook de andere Steden binnen kort, zoo wel als *Arnhem*, maet en wetten zoude stellen. Als dit die van *Nymegen* dagelijx ter ooren quam, ende des selfs zoonen *Frederick* en *Willem* binnen de *Grave* insgelijx, zoo men zeyde, pooghden aen te richten, ende van daernaer *Nymegen* koemende met de burgery te trofsen sich al te bont en laetdunkend aenstelden, lieten die van *Nymegen* beyde broeders vast houden en op de gijzel-kamer verzeekeren. Welkers aenflagen korts daer na wierden beklapt door een edelman van den Heer van *Ysselsteyn* geheeten *Adriaen Hack* en andere, die te *Wageningen*, na voorgaende pijniging, het verraed de Steden van *Wageningen* ende de *Grave* toe-gedaght aen den dagh brengende, daer over zijn onthald geworden. Om dese gevangenis wierden die van *Nymegen* door den Vorst van *Kleve* seer over-gehaeld, en meenige by-een-komfte gehouden te *Kyranenburgh* aen het bruggeken, tot dat ten laetsten het gantsse kraekeel wierd gesteld aen *Lode-wijk van Borbon* Bisschop van *Luyk*, ende aen den *Klevener*. Dan vermits de Heer van *Egmond* dit zeer hoogh op-nam, en alles in de quaedste vouwe sloegh, verwittighden die van *Nymegen* den *Klevener*, dat sy niet en konden begripen, waerom de *Egmonder* zoo billijke voor-waerden met den voertier, ende verhoopten voorts, dat de Vorst niet anders en zoude zoeken dan de ruste van syne neves erf-landen. Wanneer de *Egmonder* daer na wt *Arnhem* de om-gelegene gehuchten met rooven en wt-vallen onveyl maekte; ook rondom *Wageningen* op de paelen van 't Sticht zoo te werk gingh, dat daer over de Bisschop van *Utrecht* en die van *Rhenen*, van wegen de Stad *Wageningen*, sich aen hem beklagden: docht het *Catharine* ende den Steden hoogh tijd en noodigh om dese moedwillige stroopers in teugel te houden. Met een is *Arnhem*, onder het beleyd van *Frederick van Brunswijk* die van den Staeten tot de beschermingh der landen was aengebeeden, door die van *Nymegen* belegerd, op dat de erven niet langer ongebouwd ende de land-luyden onveriaeghd moghten blijven. Doch dit beleggh was kort-wijgh; alzo door tusschen-koemen van den Vorst van *Kleve*, die de *Gelderse* wederom ofte een slagh voegen ofte anders een voet konde lichten, de onrust gestild ende het leger weder van daer is op-gebrooken. Maer merkt hier eens syne loofse trecken. De ionge Prins van *Kleve* voort daer na binnen *Arnhem* gaende, liet sich (wie zal het ge-

looven?) aldaer in-hulden, en, God wouts, be-zweeren op den naem ende wt heymelijck bestel van sijn vader.

5. Doen ter tijd was binnen *Zutveen* de Bisschop van *Munster* *Henrick van Swartzenburgh*, die het gantsse *Graeffschap* voor 60000. *Rhijnse* goud-guldens in onder-pand had ontfangen, onder bedingh nochtans, van weder in-ruyminge te doen aen de rechte erfgenaemen en grond-beeren, zoo haest de verschootene penningen aen hem ofte sijne erven weder zouden zijn geteld; welke men alle iaer moghte lossen met 16000. *Rhijnse* goud-guldens. Duyrende dese verbintenis zouden de Steden ende de *Pand-beer* elkander na vermoegen verdedigen, ende de *Pand-beer* geen aendeel van 't *Graeffschap* moegen verzetten ofte vervreemden, dan met toe-staen der *Banner-beeren*, *Ridderen*, *knechten* en *Steden*; die hem ook alreeds eene schattinge hadden in-gewilligh; ende de zelve, na den omloop van vier iaeren, zouden vernieuwen, om die penningen tot den *krighs-stuyr*, ofte anders tot *vry-koopinge* van des *Graeffschaps* verpandede gedeelten te bestaeden. Dese over-draght heeft de Bisschop op *Hippolijten* dagh met sijn zegel bekraghtigh, neffens *Claes Grave* tot *Teklenburgh*, *Geeraert van Bernsfeld* *Maerschalk*, *Sander Drost*: ende van wegen 't land van *Zutveen*, *Gijsbert Heer* tot *Bronkhorst* en *Borkeloe*, *Henrick Heer* tot *Homoet* en *Wisch*, *Ian Heer* tot *Wisch*, neffens de hoofd-stad *Zutveen* ende de vier mindere Steden. Doch wanneer men nu alles zoude in 't werk stellen, ende de gedachte Heeren van *Bronkhorst* en *Wisch*, met *Jacob* en *Geeraert van Hackfort*, *Ian van Kel*, *Wolter van Keppel*, *Evert van Hekeren* t'zaemen met den *Stede-gezanten* daer over tot *Zutveen* zit-dagh hielden; ende aen de andere zijd de Bisschop, gevoeghd met den Raed der Stad *Munster* en *Grave Everwijn van Benthem*, een naerder hand-veft hadden geteykent tot vast-stellinge van de voorige over-komste: hebben de last-hebbers van *Doesburgh*, al eer te zegelen, rugge-spraak met hunne meesters willen houden en sich wijders beraeden. Ende of wel de Raed en gezwoorene gemeynthe van *Doesburgh* de bezeegelingh geenfins en weygerden, ende de Staeten daer neffens aenweesen, alles te strecken ten besten van Hertogh *Karel van Gelder*, nochte om het land van een te splijten ofte syne oude rechten en paelen te verkorten; echter en konde men dit het slechte volk niet in 't hoofd praeten, 't welk ook andere heeft op-gemaekt ende voort een boodschap wt-gemaekt naer *Nymegen* tot *Iuffrouw Catharine van Gelder*. Dese sich in-beeldende de by 't *Munsterse* verdragh toe-gestemde schattinge *Ionk-heer Karel* after-deeligh te zijn, toonde haer mede zwaerhoofdigh; te meer zoo 'er wt sijnen ofte haeren naem niemand over dien handel had gestaen; ende versocht daerom twee-werf, dat die van *Doesburgh*, buyten haer ende der landen beschutter Hertogh *Frederick van Brunswijk*, aen niemand hulde ofte verzegelingh zouden doen, immers niet voor al noch. Dan die van den Raed van *Doesburgh* vertoonden wederom, dat niet alleen hare *Vorstelijke* Genade de landschap verscheyde maelen aenleydinge had gegeven om tot behoef van haers broeders weezen zich met een hoofdman en nieuwe bond-vrienden te steuwigen, maer ook hare hooge Raeden het *Munsterse* werk zelve hadden by-gewoont en geholpen beleggen: dat mede die van *Doesburgh*, als te roer geleegen aen 't land van *Kleve*, aen de Stad

1478.

Arnhem ende aen de grenzen van Heer *Willem van Egmond*, onder zoo veele vyanden buyten oogenſchijnlijk verderf ſich van hunne medeleeden niet en konden afſcheyden. Ende alzo heeft de Stads Overigheyd, op het tweede verzoek der Standen, ſes mannen tot den Biſſchop geſchickt, als *Ian van Middachten* den iongen, *Jorden van der Hovelwijk*, meeſter *Henrick Colen*, *Werner Leerink* Richter, *Ian Goldſmit* ende *Ian op den Oorde*, om den handel voort te voltrecken. Maer als nu de Biſſchop op *Dotichem* gereyſd zijnde vaſt etlijke van ſyne dienaers voor wt had geſtuurt om op Maendagh na *Criſpiniaens* dagh zich binnen *Doesburgh* te doen hulden: heeft de gemeyne man haer niet alleen dorperlijken gehandelt, maer ook den Biſſchop zelve met ſijn gevolg buyten de poorten gekeert; die van daer weder op *Dotichem* gaende, zyne grimmigheyd eerſt in geene vaeten konde koelen, noch zich van klaghten en ſcheld-woorden onthouden: ter tijd toe ſes mannen wt den Raed hem ten zelve dage hebben gevolght, ende met groote moeyten te vreden geſtelt. De Schepenen beloofden by hun eed, hem binnen den tijd van ſyne verſchrijvinge voor *Pand-heer*, ende Hertogh *Karel* voor hun Erf-heer te zullen houden. De Biſſchop liet ſich daer na als zegger gebruyken in de verſchillen welke tuſſchen de Gelderſſe en hunne overbuyren waren op-geſtaen, ende tot dien eynde binnen 's *Heeren-bergh* een dagh verſchrijven: waer mede de zaak effenwel niet met allen en is gevoorderd.

6. Iuffrouw *Catharine* heeft in die tijden ſtrenge beveelen doen aſgaen aen de Overigheyd der Steden niet alleen in Gelderland maer ook van *Zutveen*, dat men allenthalven recht zoude doen en houden, niet anders dan op den naem van Hertogh *Karel*, als rechten Heervan Gelder Gulich ende van *Zutveen*. Deſe brieven hadden benefenſhaer beteykent *Reyner van Wye* Heer te *Herne*, ende *Henrick van Apeltorn* Heer van *Perſingen*. Ende want Ridder † *Dirk van der Horſt* Droſſaet van *Velouwen* en *Carſelis van Scherpenzeel* Richter van *Arnhem* en *Veliuwen-zoom* zich doen met de inwervinge van des lands renten en breuken beſigh hielden, begeerde ſy (terwijl *Arnhem* in vreemde handen was) aen *Geeraert van Dolre* Richter en den heelen Raed van *Wageningen*, dat ſy nu haer tooren, ſtock en gevangenis wilden leenen, om de breukachtige aldaer te zerten ende daer door de onwillige willigh te maeken. De Biſſchop van *Luyk* gaf in die daegen den *Klevenaer* te kennen, dat hy door vriendelijke brieven den Hertogh van *Ooſtenrijken Marie van Burgondien* had gebedden, om de vry-laetinge van ſynes zuſters kinderen *Karel en Philippe*, waer aen hy oordeelde de eyndelijke vrede ofte onruſt van Gelderland te zijn geleege. Middeler-wijl was ook *Catharine* niet onachtzaam, om voorraed op te doen van oude en ervaren krieghs-Overſten, als daer waren *Vincent van Swanenburg*, *Ian van Binsfelt*, *Gijsbert van Kame* Heer te *Spauwen*, *Willem van Haſſelt* en andere; waer van de hop-mans drie, ende de gemeyne knechten twee † *wit-penningen* des daeghs zouden hebben:

† *Wat een wit-penningh doen heeft gegolden en weet ick niet: dan dit weet ick dat een wit-penningh in Weſtfaelen en andere oorden van Duyſland al noch ganghaer en bekend is, ende niet meer en doet dan vier van onſe duyten ofte twee oortgens. Dit heb ick met een vinger moeten aenroeren, op dat ſich niemand in de waerd van dit geld en bedriege, ende een wit-penningh neeme voor een dubbele ſtuyver, diemen op zommige plaetzen van Gelderland en elders een wiggen heet.*

te meer, nademael ſy wiſt eeniger Steden gezanten met den *Klevenaer* verſpreck te hebben gehouden van een dubbel houwelijk tuſſchen de ionge Princen van *Kleve* en *Gelder*, ende om den ouden Vorſt van *Kleve*, in ſtede van *Catharine*, tot beſchermer der landen in te willigen; 't welk nochtans die van *Nymegen*, die daer van niet eens hooren en wilden, meeſt omſtieten. Hier en tuſſchen gingh de Hertogh van *Ooſtenrijk* met den *Klevenaer* een verbond op-richten; aengeſien hy niemant van bloed en gelegentheyd van plaetzen naerder en kende, om een voet in de landen van *Gelder* en *Zutveen* te krijgen, waer over ſijn ſchoon-vader *Karel van Burgondien* voor deſen Heer was in-gehuld. Hy verzeekerde den *Klevenaer* verſtooringe van alle ſchaeden en ongemacken, gaf hem maght om van ſijnent wegen volk van oorlogh te werven, ende beloofde aen elk ruyter maendelijken ſes goud-gulden, aen een voet-knecht drie, yeder maend tegen 30. daegen en elke goud-gulden tegen 20. ſtuyvers gerekend. Om meer bond-genooten aen te winnen heeft hy op 't zelve pas ook *Willem van Egmond*, als een berucht krieghs-man, binnen *Bruggen* tot Ridder van 't gulde vlies verheeven. De Gelderſſe, om tegen deſe aenkomende ſchichten vervat en op haer hoede te weſen, bemoeijden ſich zoo om de oude troppen vol te maeken, als om nieuwe te werven, geevende daer van de *Veld-heerſchap* aen *Frederick Hertogh van Brunſwijk* en *Lunenburgh*. By hem verwoeghden ſich de benden der Biſſchoppen van *Luyk* en *Munſter*, t'zaemen met *Ian Palts-grave Vorſt van Beyer*, ende, wiens naem zoo dickmaels in de voorgaende blaeden geſpeld ſtaer, *Vincent van Meurs*. *Frederick* na 't verlaeten van *Arnhem* ſyne maght hier en daer verſpreyende, heeft die van den *Bos* en omleggende gewelten door het vertoonen van ſijn heyr grooter ſchrick dan ſchade aengedaen. Daer na vermaende hy de *Zutveenaers* en andere Steden ſich reys-vaerdigh te maeken, om den vyand te keer en onder oogen te gaen; alzo de *Boffenaers* bereeds in de wapenen waeren, ende *Boemeler-weerd* beoerden. De loop-plaets was beſteemd in het dorp van *Armelen* by *Harderwijk*, om van daer recht haer wegh te neemen naer *Boemel*.

7. De vyand, die behalven de *Boffenaers* een maetelijk legerken nu by de hand had, gaf den ſijnen wt hooghmoed en waeck-gierigheyd *Gelderland* wederom ten beſten. Terwijl dan de Gelderſſe op hoop van buyt te wijd van honk verdwaelden, hadden ſich de *Brabanders* by deſe gelegentheyd met alle maght om de *Grave* nedergeſlaegen. Eer nu de Gelderſſe volk daer binnen konden brengen, ofte de beleggers op-ſlaen, had ſich de vyand met meerder vul-benden wt *Brabant* al verſterkt. Ondertuſſchen was alle toevor na de Stad af-geſneeden, ende de aankomſten te land en op de ſtroom degelijken bezet. De Stad van alles gebreck en mede op-roer lijdende van eenige van een verkeerde geſindheyd, heeft op billijke voor-waerden haere poorten voor de *Burgondiers* ontflooten. Ende alzo hebben de Gelderſſe, terwijl ſy met een wild

† Ex literis Duciffa.

hoofd na vreemde dingen trachten, hun eygen nest niet kunnen beschutten. Hier om nochtans niet treurende, zijn t'effens met haer geheel leger in Braband en Kleve in-gevallen. Aldaer zag men hertegwas van de velden af-rucken ofte verbranden, de edelste dorpen wierden in d'as gelegd, veele Sloten verwoest, ende een ontallijk getal van gevangens na t' binnenste van Gelderland wegh-gevoerd: sonder dat yemand van de vyanden, geduerende dien in-tocht, den Gelderssen het hoofd dorste bieden. In de Wijndmaend hebben * de Burgoensse en Kleeffse naderhand een vertooningh gedaen in het Rijk van Nymegen, ende daer door de bezettingen van die Stad wt-gelockt: negen van de welke t'zaemen met hun aenvoerder *Vincent van Swanenburgh* in de Heerlijkheyd van *Hoemen* door den vyand wierden betrapt, ende naer Kleefstad gevangen gebracht. De Brunswijker gaf den Klevenaer met duytsse woorden te verstaen, dat hy sijn vyand zoude wesen, zoo langh hy de landen en onderzaeten van sijn neve *Karel* te zwaerd en te vuyr gingh vervolgen; ende verweet hem ook in t'byzonder; dat hy zyne *Hovelingen*, die noch hem noch yemant een stroy hadden in den wegh geleght, had laeten dood smijten, af-zetten, en hechten. Doen tertijd wierd'er mede een bedingh ofte ontwerp gemaekt, dat de *Brunswijker* met *Catharine* in echt zoude treden, 70000. goud-guldens tot een houwelijx-stuyt ontfangen, daer neffens tien iaeren after een Gelderland, tot dienst ende op den naem van *Karel* en *Philippé*, waer neemen, ende van alle Sloten en Steden den eed neemen. *Catharine* zoude in die tien iaeren den tol en t' Huys te *Lobeek* met alle op-komsten op eene gelijke wijze besittien; als wel eer haere moeder de Vorstin *Catharine*, welke helle-veege by haere voor-ouders in t' Carthusier Klooster te *Wezel* (zonder te weeten op wat t' iaer) was begraven. *Maxmiliaen*, hoewel hy met de Franssen op beyder landen paelen genoegh had te worstelen en steeds om-sprongh, liet echter niet na die van *Arnhem* en andere tot standvastigheyd aen te maenen; wiens mede-stander *Henrick van Ghemen*, Drost van Gelder, sich een opentlijk vyand van die van *Nymegen* verklaerde. Hier tegens koosfen de Geldersse *Swartzenburgh* Bisschop van Munster en bedienaer van t' Sult Bremen, Pand-heer daer behalven en nabuer van t' Graeffschap *Zutveen*, voor ses iaeren tot haer Schuts-heer, en momber der kinderen van *Adolf*, in stede van Hertogh *Frederick van Brunswijk* (die voor eenige daegen in een krankheyd van harsenen gevallen zijnde, door de syne wederom naer huys was gebracht) betuygende voor al de wereld, de landen van Gelder en *Zutveen* voor de zelve weezen te bevaeren, ende den Klevenaer sterk beschuldigende, dat hy *Adolf* niet alleen in de Burgondisse gevangenis had geholpen, ende tot ter dood vervolght, maer ook nu zyne onnozele kinderen wt haere erf-landen keerde, ende den tol te *Lobeek* met andere vlekken en erven het Vorstendom en Graeffschap onthield; zonder acht te neemen, dat verpande goederen, als dese, op zulk eene wijze geensins moghten vervreemd en gehandelt worden.

† Indien men Tefmaker magh gelooven, is sy in t' iaer 1476. te *Lobeek* gestorven. Een groot ianmer, dat sy zoo langh heeft geleeft!

8. *Maxmiliaen* was op dien tijd besigh met het beleggh van *Tervaene*; waer op de slagh van *Guinégate* volgde by het dorp *Blangij*, welke by de 9000. Franssen wegh nam. Weshalven *Catharins* en de Geldersse Staeten, bangh zijnde dat de Fransman een stille-zaet, verdragh ofte vrede met Burgondien in-gaende, *Maxmiliaen* den wegh moght bereyden om alle sijne krijgsmaght aen Gelderland te kost te leggen, van stonden aen ootmoedige † brieven tot den Koningh af-zonden (gelijk sy ook effen tevooren aen hem hadden gezonden meester *Koenr. sed Zeehuysen*) hem meermaels biddende, dat doch zulx niet en moghte geschieden, dan met voorkennis van *Swartzenburgh*, ende immers met wtsluytinge van den Klevenaer, die door het onthouden van den tol te *Lobeek* de weesen van Hertogh *Adolf* iaerlijx by de 15000. ofte 16000. goud-guldens te kort dede; ofte dat hy sijn onrechtvaerdigh bezit wederom moght laeten vaeren. Sy wilden mede een verblijvend gezant ofte volmaghtiger in t' Hof des Koninx bestellen, om hem daegelijx openingh te doen van den staet haerer landen, ende over en weder een naerder verbintenis te sluyten. *Lodewijk* dit verzoek met alle beleefdheyd toestaende, zeyde de zaak der weesen niet anders dan syne eygene te willen behertigen, ende tegens den bestemden dagh (den 15. van de Louw-maend) zyne gezanten insgelijx naer Mets af-vaerdigen. *Maxmiliaen* na den slagh van *Blangij* Doornijk in-nemende, vergaf aen de burgers hunne weder-spannigheyd, met dit bedingh, dat sy voor de tweede van wegen den neder-slaggh aen Hertogh *Adolf* van Gelder begaen, een kercken bouwen, ende aldaer tot des zelfs eeuwige gedachtenis daegelijx en dienst doen. Op het voorgaend aenschrijven van den Brunswijker schickte op desen tijd *Christiaan* deeerste Koningh van Denemarken ernstige brieven aen *Maxmiliaen* van Oostenrijk, hoe het hem en meer anderen zeer vreemd en eeniger maeten onmensschelijck docht, dat; onaengesien *Adolf* van Gelder sijn leeven by t' Huys van Burgondien had ingeschooten, des zelfs kinderen, zyne gemaelin zoo na in bloed bestaende, niet te min van haere ervenis noch wierden wt-geslooten, en haere landen in den grond vernield: derhalven was sijn verzoek, dat syne Hoogheyd den Vorst van *Brunswijk* in syne bedieningh niet en wilde stoo- ren of tegen-vallen, ofte dat hy, maeghschaps en verbonds halven, gehouden zoude zijn den verongelijkten onderstand te doen. De Staeten van Gelder klaegden mede, dat het lieve vaderland als een bal en doel-wit was van de vyanden, ende dan door de Burgondisse dan door die van Oostenrijk, als ten roove wierd gegeven, ende behalven den tol van *Lobed*, ook *Arnhem*, *Goch*, *Wachtendonck*, *Bueren*, *Haeps*, de *Duyffel*, en *Elten*, aen vreemde Heeren en zonderlinge den Klevenaer wegh geschonken.

9. De *Amsterdammers* die in de Zuyder-zee dagelijx op den vis-vangh wt-liepen, hadden tevooren de *Harderwijkers* eens ofte andermael beschaedight, die haer op desen tijd gelijk heel Holland, de Burgondisse kruysen aenbaden, bestonden daer over met een deel waegh-halsen,

† Vid. auſtor pag. 567. & seqq.

om buyt en wrack te haelen, met voor-dacht hun loopte neemen naer *Harderwijk*: ende onder wegen verneemende, een Geldersse kraek van *Harderwijk* af-gevaeren ende met waeren schiet tot sinkens toe gelaeden, omtrent *Enkhuyzen* aen anker te leggen, de zelve aen te packen. Maer zoo sy hier mede naer *Amsterdam* wilden, vielen de *Enkhuyzers* met eenige *Edamsse* iaghten wt, ende brooken de eerste boots-gezellen den buyt met geweld ende niet zonder bloed-stortingh wt de handen; alsoo sy verstonden, dat het hen en haere Stad niet eeren genoegh en was, een schip voor de haven en zonder oorlof wegh te laeten sleepen. Hier wt raekten de Geldersse met de *Hollanders* in oorlogh, ende lieten die van *Elburgh* en *Harderwijk* geen vuur wt-gaen nochte hunne armen binden: voor al niet, wanneer de koop-luyden door de *Zuyder-zee* tot de *Deventersse* markten hadden te reysen. De *Hollanders* lieten sich doen mede *Leerdam* ontglijden, vermits *Ian Cats* met syne bezettingen de Geldersse niet had derven verbeyden. De onse maekten over die *Vesting* tot *Stadhouder Nicolaes van Haefst*, een goed krijghs-man, die t'elkens met sterke rotten wt-viel, ende dickwijls menighte van roof binnen braght. By desen krijgh wisten de *Hollanders* geen zijde te spinnen, die doen als van ouds in twee waren gescheurd, in *Hoexe* die van den Gelderssen wierden gestijfd, en *Kabeliauwse*, die op beyde haer mes gesleepen hadden. Op den wrgangh van t'iaer is *Catharine* (ofte een weder-zin en walgh hebbende in den oorlogh, ofte om dat de *Grave* haer vorige woonstad door de *Brabanders* was gedreyghd ofte ingenoomen, misschien ook, vermits het houwelijk tusschen haer en den Vorst van *Brunswijk* gedinghd nu af was) met *Maxmilien*, door onderwerkinge van sijn *Maerschalk Adolf van Nassouw*, alsoo verdraegen, dat sy, in stede van den haer af-genoomen *Lobeekss*en tol, de Stad en Voogdy van *Gelder* haer leeven langh zoude in-houden, ende aldaer, genietende de inkoemingen, onge-moeyd verblijven. Indien de Stad en t Slot be-legerd wierd ofte haer door andere ontvreemd en ontweldighd, zoud *Maxmilien* haer op syne eygene kosten weder aen het bezit helpen. De *Kolensse* Schrijvers wijsen aen, dit besteck te zijn gemaakt, na dat *Gelder*, ende *Catharine* daer binnen, een wijl van den Vorst van *Kleve* en de *Burgondisse* was beslooten, en eyndelijken door die van *Nymegen* en andere Geldersse ontzet; daer by doende, dat *Karel* van *Burgundien* *Gelder* eer-tijds veroverende, de gedachte Stad met zyne geheele vryheyd mede aen *Catharine* voor haer leeven had geschonken, gelijk ook naderhand dede haer neve *Karel van Egmond*. Sommige * vertellen, dat, zoo haest de *Burgoensse* de *Sloten* van *Batenburgh* en *Leeuwen* hadden veroverd, de Geldersse 300. der zelve in een schermutzel hebben dood-geslaegen, ende al hun voor-raed, tros en geschut te buyt bekoemen: ende niet alleen dat, maer ook de Stad *Gelder* verloft, ende de vlecken van *Kevelaer* en *Afferden* in t Ampt van *Goch* verbernt. Dat daer tegens de *Kleve-naer* op den 16. van de *Hoy-maend* deses iaers 1479. (niet tegenstaende de *Brunswijker* met een deel op-gelichte land-zaeren hem zocht wt de plaets te drijven) het Slot *Lobeek* ofte *Tolhuys* heeft in-genoomen, ende, na t vermeesteren van t Huys te *Hoemen*, een stille-zaet van zes weeken over en weder bedongen. Na t over-

* *Iea ferè*
Tefma-
cherus.

gaen van *Lobeek* heeft *Catharine*, met goed-vinden van de landschap, desen tol aen drie plaetsen verleyt, te weeten tot *Nymegen*, *Doeshburgh* en *Wageningen*, ende tot haer *Tol-meester* gestelt eenen *Jacob Talholt*, om alsoo op de *Wael*, *Rhijn* en *Yssel* den tol te beuren van alle koopmanschappen die naer boven ofte beneden langhs voor by *Lobed* wierden gevoerd. Buyten dat hebben de *Bisschop* van *Munster* en de Geldersse *Staeten* doen verkondigen, dat *Karel van Burgundien* de maght niet en hadde gehad van desen tol, die van onherdenkelijke tijden aen *Gelderland* behoort hadde, eygener hand te vervreemden, noch de wille om die den *Kleve-naer* sijn leeven langh te volgen laeten: ende sy daerom gebooden hadden hunne stroomen over al door de landen van *Gelder* en *Munster* geslooten te houden, geenige goederen voor by het *Tol-huys* te voeren ofte doen voeren, nochte die van *Kleve* yet toe te brengen ofte af te haelen te water ofte te land, ende de over-treeders te houden en straffen als vyanden van den lande.

10. In den aenvangh des volgenden iaers versochten die van de *Grave* aen die van *Nymegen* tot bystand 100. vuur-roers, op de tijdinge die sy hadden, dat de *Brabanders* en *Kleve-naers* daer rondom zich hadden t'zaemen gerotted, ende een op-zet genoomen van haere Stad te overrompelen, ofte te beleggen; zoo dat de *Grave* doen ter tijd, na de vorige inneeming, door verrassing ofte anders weder aen *Gelderland* is gekoemen. Andere willen, dat die Stad door de *Burgoensse* met drie *Block-huysen* rondom zy benauwd geweest. Ende hoewel *Iuffrouw Catharine* over de Stad *Gelder* met *Maxmilien* was vereenighd, en vergat sy echter niet de *Standen* en *Steden* van *Gelderland* onder de hand een hert in te spreken, ende te vermaenen, om liever het wterste af te wachten ende kapen koewel te wagen, dan sich tegens trouw en verbond aen den vyand over te geeven; te meer, want sy verzeekerheyd hadde, dat de *Koningh* van *Vrankrijk* en *Maxmilien* onder een geene vrede noch een langh bestand hadden, zoo de roep gingh, maer dat men over en weder noch wacker hayr-pluyfde, ende ook de *Koningh* volgens syne * be-loften de Geldersse, in zulk een geval, daer in zoude bedongen hebben. Tot bewijs van haer seggen, stuerde sy over het af-schrift der brieven, waer by de *Koningh* alles loofde te doen, dat *Karel* en *Philippe* weder in ende aen haere landen moghten koemen. Onder dit liet *Maxmilien* de Geldersse vervaerden, dreygende t'elke reyse syne *Oversten* in t kort af te vaerdigen, om *Gelderland*, indien het na syne wenken niet en wilde luysteren, teffens te overweldigen. Eenige *Geldersse* hier door verschrickt, ende onder andere de mindere *Velouwsse* *Steden*, *Harderwijk*, *Hattum*, *Elburgh*, ende ook die van der *Nykerk*, liepen de *Overigheyd* der drie *Over-Ysselsse* *Steden* *Deventer*, *Kampen* en *Zwol* ter ooren, om van haeren t wegen by den *Aerts-hertogh* een vrede te bekuypen, en daer toe *Bisschop David* van *Utrecht* als mackelaer te gebruyken. Om dese gelegenheyd by t hayr te vatten liet *Maxmilien* af-gaen *Adolf van Nassouw*, om haer den eed af te neemen. Doen ter tijd is'er tusschen *Bisschop Henrick van Munster*, bescherm-heer der landen ende de *Stads-Overigheyd* van *Nymegen* aen d'eene, ende *Walraven Piek* aen d'andere zijd, een over-een-koeming gemaakt, dat te weeten

1480.

* Siet op t
vorige
iaer.

Walraven

1480. *Walraven* de Block-huysen en Ampt-mannyn van *Beefde* en *Renoyen* in de Neder-Betouw, op den naem van *Karel* en *Philippe*, onder eed van trouwigheyt en zorghvuldige hoede, als voor heen, zoude besittē.

11. Dit was op dit pas te meer noodwendigh, alzoo de Burgondisse *Asperen* daer omtrent hadden bemaghtigh, wt laft van *Maxmiliaen*, die doen wt Braband op *Gorichem* was gekoemen, om van daer dieper naer Holland te verreyfen. Het Stedeken *Asperen* op de grenzen van Holland geleegen, had van ouds een dubbel Block-huys, ende nu ook twee byzondere Heeren, waer van d'een die het Slot bewaerde na de kant van Holland wt het geslacht was van de *Boetzelaers*: over het ander Slot en bol-werk naer Gelderland wt-fiende was Heer *Gijsbert Piek* een Gelders-man, en neve van den vorigen *Walraven*. Dan alzoo *Wessel van Boetzelaer* tegen dank van zijn keur-noot de Burgondisse op zynen Burgh had in-gelaeten, ende *Gijsbert* doen alleen den vyand niet maghtigh was af te weeren, gingh hy, om sich te bergen, naer Gelderland vlughten, ende gaf wt nood zijn Slot ten besten. Van waer hy daerna met een bende volx het dorp van *Langerack* is in-gevallen (wt haet van *Wessel*, wiens moeder *Elbulgh* Vrouwe van de plaets was) ende heeft aldaer veele beroyde luyden gemaekt. Ondertusschen lagh *Ian van Egmond* de ionge, wt den naem van *Maxmiliaen*, binnen *Gorichem*, om op de Geldersse stroomers een waekend ooghe te houden. Maer *Maxmiliaen* was in Holland soo schielijken siek geworden (moegelijk, om de veranderingh ofte waterachtige dompigheyt van de lucht die den vreemden man veel tijds beswaert en door de leeden treckt) dat hem schier niemand leeven en gaf. Doch weder op-koemende, wanneer hy vernam, de Hollandse koopluyden, die den Rhijn moesten op-vaeren, door de burgers van *Wageningen* daeghlijx te werden gestoord en aengetast, schickte hy daer heen den iongen Vorst van *Kleve* met *Ian van Egmond* zoon van Heer *Willem*. Dese met een degelijke maght by *Wijk* over Rhijn gaende, over-weldighden voort het sterke Slot van *Ravenstwaey*, ende keerden sich, na 't plonderen en verbranden van de aenbuyrende dorpen, van daer op den 27. van de Bloeymaend naer *Wageningen*; twelk sy met gestadigh geweld en allerley ghereedschap bevochten. De † Geldersse, ende onder de zelve 200. burgers van *Doesburgh* aengevoerd door *Hartwijk te Heker* en *Sander van den Groetenhuys*, hebben, om den vyand te verspreyden en af te locken, in de tweede week na Paessen een in-tocht gedaen in de *Hetter*, ende aldaer de *Kleefse* land-zaeten met rooven en blaeken geplaeght. Zijn ook doenmaels onder de opper-hoofdy van den Bisschop te *Munster* al mede wt-getoogen om *Wageningen* te verlossen: by welk een hoop sich al wederom 200. poorters van *Doesburgh* hebben bevonden met hunne bevel-hebbers *Ian Goltsmid* ende *Willem Matelank*; als ook de Bus-meester der zelve Stad, die door des vyands leger binnen *Wageningen* gezonden ende daer voor van des Stads wegen wierd beschonken met 15 *Klaefkens*, waer van de drie maeken eenen stuyver. Die van *Nymegen* insgelijx op de gangh zijnde wierden door de Burgonsse in het dorp *Heusden*

ondervangen, ende 400. der zelve (waerby ook zommighe *Harderwijkers*) zoo sy haer wijk wilden neemen naer het Slot van *Randwijk*, neder-gehouden. Na dat nu de burgers met het volk van bezettinge t'zaemen spannende, twee stormen manlijken hadden af-geweert, ende een tijd langh het ontzet van den Bisschop van *Munster*, tegenwoordigen beschermer der landen, te vergeefs met verlangen te gemoet gesien, daer nevens in de Stad groot gebreck begonnen te voelen, hebben sy sich, bedingende de behoudenis van lijf en goederen, ten laetsten † overgegeeven.

12. Doch dese wonde wierd haest weder gezalfd, ende dit verlos door een nieuw gewin eenighsins geboet en in-gehaeld. Aengesien die van *Zutveen* omtrent desen tijd tegen den schemer-avond gewapend wt haer Stad treckende, onder het beleyd van hun Oversten *Lineloë*, *Elburgh*, 't welk zich door een te vroegen schrick voor *Maxmiliaen* had verklaert, by nacht behendlijken hebben veroverd. Veele van de burgers berghden sich geluckelijken door eenige verhoelene gangen, op de beek wt-koemende, die laegh van verdiepinge ende aen weder-zijden met steenen bemuerd door de Stad heen loopt. De andere, ende voor al Ionk-heer *Arend te Boekop* te bedde leggende, ende in der yl dooreene van de schoorsteenen na 't Klooster bezijden zijn huys vlijdende, ende van daer naer de kerk, wierd eynelijken gevat, ende met groot geld geloft, waer voor de Stad *Kampen* borge bleef, niet tegenstaende hy alle syne gereede iuweelen en kostelen huys-raed te pand en in de loop had gelaeten. Van gelijken en zuymde de Koningh van *Vrankrijk* mede niet, de Burgondisse volgens syne geloften te beoorlogen, ende by de 20000. mannen naer 't gebied van *Lutzenburg* te schicken onder *Karel van Amboise*, die *Verson* in den eersten aenloop vermeersterde, ende het volk van oorlogh dood sloegh ofte gevangen nam. Een weynigh daer na won hy ook *Yvoix* met verdragh, en keerde alzoo met een vrolijk heyr weder naer *Vrankrijk*. Op den zelve tijd is *Leerdam*, 't welk te vooren van de Geldersse was in-genoomen, van wegen den Oostenrijker geleverd in de maght van *Caspar van Kulenburg*, tot verzoetinge van de schaden en ongemacken welke hy in *Vrankrijk* gevangen zittende had wt-gestaen. Dan *Caspar* heeft die plaets naderhand weder in-geruynd aen de Heeren van *Egmond*. In die dagen was 'er tusschen *Lodewijk* den elfden Koning van *Vrankrijk* en *Maxmiliaen* een stille-zaet getroffen, die nochtans in 't kort ten eynden liep, ende niet wel en wierd na-geleefd; alzoo het krijghs-volk over en weder het stroomen niet en konde afwennen.

† *Seeker oud hand-vest tot Wageningen berustende loopt recht tegen dit verhael, en zeght op het iaer 1480. geweest te zyn het groot beleggh over de Stad Wageningen ende geduyrt te hebben ongevaerlijken anderhalf iaer, ende dat in dit beleggh verbrand is geworden de olde kerk op den bergh die in verleedene tijden de kerspel-kerk plaght te zyn ende in 't iaer 1482. wederom getimmerd en in-geweyd. Doch het heeft meerder schijn dat de Schryver zich hier heeft vergist, ende, in plaets van anderhalf iaer, gemeynt anderhalve maend.*

† *Ex archiis Doesburg. B aliunde.*

13. De Gelderffe † overflagh maekende dat de Steden *Ruermond* en *Arnhem* de zijd hielden van *Maxmiliaen*, ende *Harderwijk* met *Wageningen* en *Nykerk* onder fijn gebied ftonden, hebben, door tuffchen-handelingh van de *Banner-heeren* van den *Berge* en zommige *Dom-heeren* van *Munfter* daer zich de volmaghtigers van den *Biffchop* en *Iuffrouw Catharine* met de noch overige *Ridderschap* en *Steeden* by voegden, in 't begin van de *Wijn-maend* op den vergader-dagh tot *Emmerick*, na menige voor-flagen van verdragh tuffchen haer en den *Oostenrijker*, fich zoo wijd in-gelaeten; dat fy geneegen waren het gefchil te zetten aenden *Paus*, die als een onzijdigh opper-richter wt het weder-zijdffe befcheyd zoude hebben te oordeelen, wie van beyden, *Maxmiliaen* ofte *Adolfs kinderen*, tot het *Vorftendom* meeft waren gerechtigd; ende dat men zulk een wt-fpraek, hoe die ook moght wt-vallen, over en weder zoude na-leeven; ende middeler-wyl de noch onveroverde deelen Stellen in verwaerder hand van den *Hertogh van Kleve*; onverminderd *Swartzenburgh* en *Iuffrouw Catharine*, voorts den *Stenden* en onder-zaeten haere *pandschap* en *vrydommen*: doch, indien het dingh-tal den *kinderen* van *Gelder* mede viel, dat men ze dan dadelijken de gantffe *landfchap* zoude in-ruymen t'zaemen met den *Steden* die *Maxmiliaen* hadden aengehangen ofte van hem waren over-heerd. Voor 't laefte beloofden fy *Frederick Heer* tot *Yffelsteyn* en *Ionk-beer Willem zoonen* tot *Egmond* al mede in behoudene handen te leveren van den *Klevenaer*: die ook kortfs daerna door die van *Nymegen* wt hunne drie-iaerige boeyen zijn ontflaegen, ende voort naer *Dordrecht* vertrocken, om voor al *Maxmiliaen* te begroeten. Dan dewijl defe voor-werpzelen meeft in woorden beftonden ende de *ftrooperen* over 't vlakke land daer mede niet op en hielden, is 'er in de

1481.

Louw-maend des iaers 1481. tot *Nunfpeet* in *Velouwen* een dagh beftemd, ende aldaer verfcheenen *Lieven van Baex* *Rit-meeft*er en *Raed* van *Harderwijk* van wegen *Maxmiliaen*, ende *Diderick van Lintelo* *Rit-meeft*er van *Hattem* en *der Elburgh*, vergezelschap met *Andries van Moermeden* en twee *Raeds-vrienden* van *Hattem*, van wegen *Swartzenburgh* en 't land van *Zurveen*; die wijders voor-droeghen; dat die van 't *Nymeeghffe* ofte *Zurveeffe Vierdeel* met roof ofte vyandlijke over-greepen niet en zouden deeren die van de *Velouw*, ende die van de *Velouw Baer* en *Cleefs-land* wederom niet die van *Nymegen* ofte *Zurveen*; ende dat die aen beyde zijden in *Velouwen* ge-erf waren hunne goederen alduer *rustelijken* moghten aenvatten, ook die van *Velouwen* over al in *Velouwen* onbefpeerd koemen en verkeeren, wt-gezonderd in des anders *Steden* en *veften* anders dan onder zondertlinge geleyde: alles nochtans op het behaegen van de *Hertogen* van *Oostenrijk* en *Kleve*, van *Willem van Egmond Heer* tot *Baer*, ende van de *Steden* *Arnhem*, *Harderwijk* en *Wageningen* aen d'eene; ende van *Biffchop Swartzenburgh*, den *Heer* van *Bronkhorst*, *Winand van Arnhem*, *Diderick van Lintelo* ende de overige *Steeden* aen d'andere zijde.

14. Dan alzo in defe over-draght niet en was begreepen hoe het zoude gaen met de vey-

† *Materiam horum capitulum desumpsum ex archiis Doeburgenfibus, studiosè excuffis per Adamum Hugenum IC. amicam nostrum.*

ligheyd op de *ftroomen* en buyten het begrijp van de *Velouw*, zijn daer over die van *Arnhem* en *Doesburgh* af-zonderlyken verdraegen; dat niet alleen de onder-zaeten van *Doesburgh* maer van 't heele *Graefffchap* op den gewoonlijken tol ofte hun goede rechten de *ftroomen* en *ftaeten* moghten gebruyken zonder eenigh letzel ofte gevaer. Dan gelijk de geene die op hun eygene kraghten mistrouwen lichtelyken by de hand worden geleyd, ende die van een hooghte af-gaen eer fy 't weeten in de laeghte koemen; effen zoo is het met de *trouwein-zaeten* toe-gegaen. Want na dar de *Aerts-hertogh* door fijn *Maerfchalk* den *Grave* van *Naffouw* met de *Gelderffe Steden* meermaels in verfpreek was getreden wegen de aflegginge van den haet en wapenen, waer van voor heen al een aenvangh was gemaekt; is 'er op den 12. van de *Oogft-maend* wijders gedinghd, dat de *gevangens* aen deezee en geene zijd zouden vry gaen, ende de *Biffchop* van *Munfter* op fijn verzoek een byzonder befteck met *Maxmiliaen* moegen in-gaen; mids dat die van 't *Graefffchap* en hun mede-standers aen gedachten *Maxmiliaen* in verfcheyde *posten* en *tijden* zouden betaelen 16500. *Rhijnffe guldens*: dat ondertuffchen die van *Doesburgh* en alle andere in 't *Angerloeffe broek*, in *Dichteren* en elders over den ouden *Yffel* ge-erfd, ongehouden zouden zijn aen den *Klevenaer* eenige fchattingh te geeven, dan alles berfteld worden op den voet als het plaght te wesen voor de *tijden* van *Karel* van *Burpondien*, ende het *Gericht* van *Angelroe*, als van ouds, binnen *Doesburgh* gehouden. Hoewel naderhand in dit ftuck eenige gebreeken zijn gevallen, ende daer over in 't *Kloofter* van *Bielhem* een nieuwe t'zaemen-fpraek gehouden in 't by-zijn van *Maes Blijffer* en *Hartwich* te *Hekeren*. Hier te vooren was *Ian Mom*, bezitter van de have-zaet *Kel* in 't *Richter-ampt* van *Doesburgh*, geweeft *Land-droft* van *Zurveen*, doch door den *Biffchop* van *Munfter* verlaeten, ende in fijn plaats gefteft *Geeraert van Barnfeld* *Maerfchalk* van 't *Stift* *Munfter*, door op-kroodinge van *Gijsbert Heer* van *Bronkhorst* en zommige andere. Weshalven *Kel* eenige iaeren den *Biffchop*, het *Gods-huys* en de *Stad* van *Munfter* heeft ter ooren geloopen, ook op alle *land-vergaderingen* zich daer over aen den *Stenden* beklaeght: doch al om niet, vermits by 't verdragh met den *Aerts-hertogh* in-gegaen de *Heer* van *Ghemem* voor *Droflaet* van 't *Graefffchap* wierd aengenoomen, onverkort effenwel gemelden *Kel* fyne *verfchrijvingh* aen 't zelve *Ampt*.

15. By deze gelegenheyd zocht *Maxmiliaen* de hevighheyd van de *Hollandffe* verdeylingen neder te leggen, ende ftrafte onder andere *Dirk Potter* binnen *Leyden* aen den hals; vermits hy de *burgery* had aengeraeden en in 't hoofd gepraet, dat *Ridder Reyner van Broekbuysen* met *Gelderffe* bezettinge in de *Stad* was gelaeten, om de *Hoexe* de hand boven te houden. Van daer gingh hy naer den *Bos*, om het getal der *Ridderen* van 't *gouden Vlies* te vervullen. Behalven een grooten fleep van *Vorften* en *edel-luyden*, was de *Hertogin Marie* daer te zien met haer *dry-iaerigen zoon Philips*, die van den vader mede *Ridder* wierd geilaegen. In die dagen had *Ian van Egmond*, *Stad-houder* van *Gorichem*, die gelaft was van wegen *Maxmiliaen* een geduyrigh oogh op de *Gelderffe* te houden, een byzondere knibbelingh met den *Schoutast* van *Dort*, om dat hy eenige

1481. eenige Kabeliauwſſe wt *Dort* verbannen zijnde, te *Gorichem* had in-genoomen en huys-veſtingh gegeven. *Egmond* hier over met ſmadelyke woorden verbluſt en getroſt zijnde, liet den Schoutaet aenzeggen, dat hy op lichten dagh binnen *Dordrecht* wilde koemen, ende hem ſijn ſchelden te paſſe brengen. Derhalven is hy in den morgen-ſtond met de wt-geiaeghde en een deel gewapend volk op *Dordrecht* gevaeren. De Schoutet by gevalle doen aen de water-poort ſtaende, ende den Schipper af-vraegende wat ſyne ladinge was, kreegh tot beſcheyd, dat hy allerhande waeren in hadde ende van ſtonden aen wilde loſſen. Nauwlijx was de Schout, zonder after-denken, in de Stad getreden, of de gewapende quamen, als wt het houten paerd van *Troyen*, voor den dagh ſpringen, ende floegen de burgers op de vlught, ende den Onder-ſchout met den Burgemeester dood, tot dat ſy met verſen byſtand van *Rotterdam* verſterkt zijnde, de Stad in haer geweld, ende 200. burgers met den Schoutaet in verzeekeringh namen, niet zonder groot hert-zeer van de Hoexe en Gelderſſe, die altoos aen een lijn hadden getrocken, en 't water over eenen ſtock gedraegen.

16. Daer na maekte *Maxmiliaen* zich vaerdigh, om Gelderland met ernſt te bekriegen, ende een deel van 't leger, 't welk tot 's *Hertogen-bos*, te *Gorichem* en elders in de winter-ruſte hadde gelegen, by een treckende, is daer mede die van *Boemel* onvoorſiens aen boord gekoemen; hebbende by zich eensleep van vernaemde Heeren, als *Willem* van *Gulich*, *Ian* van *Kleve*, *Herman* van *Hefſen* Biſſchop van *Kolen*, ende de *Graven* *Adolf* van *Naffouw*, *Willem* van *Nivenaer*, *Philips* van *Werneburgh*, en *Ian* van *Unkel*. De burgers, die doen doende waren met *H. Ignaes* te vieren, ziende den vyand by geval in 't krieken van den dagh buyten de poorten, waren in een oogeblick tijds in 't geweer, ende keerden de *Burgoenſſe*, met bloedige hoofden en beſchaemde kaeken, van haere veſten; zoo dat daer over die dagh zedert in grooter eer is gehouden, ende in des *Stadsboeken* op-geteykend; gelijk ook noch daer van een † rijmken, inhoudende het iaer-getal, aen de *Bos-poort* op een ſteen gehouwen ſtaet. *Maxmiliaens* krijghs-volk, om de lid-teekens van deze ſchande wt te wiſſen, met etlyke benden over de *Maes* gaende viel onlanx daer aen in *Boemeler-weerd*, ende overylde zommige wel-gelegene plaetſen, *Ionkheeren Huuſen*, als mede het *Slot* van *Hemert*. Hier door wierd alle toe-voer ende te gelijk de land-bouw verlet. Die van *Boemel*, aen d'ene kant door den vyand, aen d'andere door den ſtroom heel van Gelderland af-geſneeden zijnde, begonnen nu beter koop te geeven, ende meer na vrede te haeken; te meer wanneer ſy verſtonden, *Nymegen*, *Tiel* en andere plaetſen, op de welke haer meeſte hoop geveſt was, het zelve op-zet te hebben genoomen. Want als nu *Maxmiliaen* binnen den *Bos* met een maghtigh heyr ſchrap ſtond om in Gelderland in te breeken, vonden

† *IgnacII VIr LVCe ſCies boMeL eXpV-
LIt hoſtes. Dit rijmken kan dienen tot ſtraffe
van den Kleeffſſen Tijd-ſchryver Teſmacher, die
deſe geſchiedenis ſtelt in de Schrickel-maend van 't
iaer 1479. en veele dingen, die by beurten en op
onderscheyde tijden gebeurd zijn, na ſijne wijze
teffens over hoop haelt.*

de Staeten van Gelder geraedzaem die overhangende buye by tijds te ontwijken, endeliever te buygen dan gebrooken te worden. Derhalven zonden ſy gemaghtighde van *Nymegen* naer den *Bos*, die op eerlyke voor-waerden met hem verdroegen, ende hem voor haer Heer beloofden aen te neemen ende ook in te hulden. Deze tijdinge deed *Maxmiliaen* ende de Vorſtinne *Marie* met een verheughd gemoed en ſterk gevolg van ruyteren en knechten naer *Nymegen* verreyſen; alwaer de t'zaementlyke Steden, wt-genoomen alleen *Venloe* ('t welk de Gelderſſe op 't vergangen iaer den vyand hadden wt de hand gebrooken) hem bezwooren. Met een wierd hy als Hertogh van Gelder onthaeld, gelijk mede (doch in zijn af-wesen) binnen *Zutveen*. De eed wierd de burgery af-genoomen door *Adolf* van *Naffouw* Heer te *Wibſbaden*, die hy over gants Gelderland tot Stad-houder had geſtelt. Die van *Zutveen* verzochten in dezen nood op *Henrick* van *Swartzenburgh* Biſſchop van *Munſter*, om haer van ſyne gehoorsaemheyd te ontslaen; waer toe hy zich ook heeft laeten gezeggen door ſijn oom Hertogh *Ian* van *Kleve*, wt wiens zuſter *Elizabeth* hy was gebooren. *Maxmiliaen* zich van *Nymegen* op *Ruermond* ſpoedende (welke plaetz onlanx te vooren aen hem was over-gegaen) quam met ſijne gantſſe maght voort voor *Venloe*, 't welk, na een ſtrenghe beleg van eenige daegen, al mede gehoor gaf; tot dat hy alles na ſijn zin in Gelderland beſtelt ende ſyne vyanden ('t welk de beſte wijze van overwinnen is) door den blooten ſchrick en zonder bloed-plengen mack gemaakt hebbende, door het *Sticht* van *Utrecht* en *Holland* naer *Bruyſſel* is vertrocken.

17. Daer na langhde Vorſt *Ian* van *Kleve* ſyne reekeningh over, om van 't Huys van *Burgondien* vergoedinge te hebben van ſyne tot het wederwinnen van Gelderland aengewende onkosten. Doch de reekeningh na-gezien zijnde wierd bevonden al te los en wild in-geſteld, ende dat de *Klevenaer* meenige plaetzen hem aen-eygende die t'onrecht van Gelderland waren af-geſcheyden; onder andere de Stad *Goch*, welke hy, voor en na den oorlogh met den Hertogh van *Ooſtenrijk*, tegens recht hield bezet; ende dat hy *Lobeek* niet voor *Maxmiliaen* maer voor ſijn zelve had in-genoomen, en *Herwerden*, *Aert*, met de binnen-ende wter-weerden by *Lobeek* naer hem trock, welke ſyne zal. zuſter *Catharine*, huysvrouw van Vorſt *Arnald*, altoos hadden toe-gekoemen; gelijk hy al mede geen recht en had op *Angerloe*, *Wachtendonk*, *Arnhem*, *Wageningen*, *Nykerk*, en *Dotinchem*; ende de handelinghe * tuſſchen hem en *Maxmiliaen* geensins zoo breed en was luydende. Geduurende deſe haſpelingen is de *Klevenaer* 'smaends daer aen in 't begin van den Herſt geſtorven, na dat hy 27. iaeren de Vorſtlyke ſtoel had bezeeten, ende wt de oproerten en ellenden van Gelderland ſijn baet geviſcht. Syne vrouw was geweest *Elizabeth* van *Burgondien*, dochter van *Nevers* en *Eſtampes*, waer by hy veele zoonen ende een eenige dochter had geteelt, te weeten *Ian* ſijn na-zaet; *Engelbert*, die ſijns moeders goederen in *Vrankrijk* aen-erfde; als daer zijn de Graeffſchappen van *Nevers*, *Auxerre*, *Rbetell*, en *Eſtampes*; *Diderick* Opper-biſſchop van *Rheims*; *Adolf*, ofte (zoo hem andere noemen) *Geeraert* Dom-heer te *Luyk*; ende *Marie*, welke met den Hertogh van *Savoyen* in onder-trouw ſittende

* Siet op
het iaer
1478.

voor

voor de bruylofts-dagh quam te fterven. De Gelderffe waren aen hem niet zeer gehouden noch over fijn dood heel rouwigh. Want of hy fchoon Hertogh *Arnald van Gelder* tot het laetfte toe trouwelyken had by-gestaen, ende defe fijn yver ten op-ficht van *Adolfs* ondankbaerheyd moght loflijk ofte onstraffelyk wesen, foo had hy immers fijn haet met *Adolfs* dood behooren te eyndigen, noch des zelfs fchaemele weesen behooren over de hand te slaen, ende haere erfgoederen onder fchijn van recht allenthalven te ontrooven. Alzoo ook fijn zoon *Ian* de tweede de helft der Stad *Arnhem* (door *Maxmiliaen* aen fijn vader wt zaeke van vermeynd verschet verpand) met fijn volk bezet hield, dwingende daer behalven *Willem van Egmond*, die de weder-helft wt gelijke aenkomt bezat, fijn gedeelte mede aen hem over te laeten, ende ende de geheele Velouw met de Stad *Wageningen* vermeersterde, in spijt van alle die den *Egmonder* ofte *Maxmiliaen* aehingen. Daer na kreegh hy vershil met Biffchop *David* van *Utrecht*: doch die van 't Sticht koosen hier tegens tot hun befchermer *Engelbert* van *Kleve*, die verscheyde Gelderffe mede gaende maekte, met naemen *Reyner van Broekhuysen*, *Diderick van Horst*, *Winand van Arnhem*, *Govert van Scherpenzeel*, neffens andere oude en bedreevene krijghs-luyden. Ondertuffchen liet de Fransman de Burgondiffe niet ongeterghd, ftroopende, na 't in-neemen van *Cambresis* en *Condé*, tot aen de *Schelde* toe. *Maxmiliaen* was doen ter tijd met syne gemaelin *Marie* te *Bruggen* in *Vlaenderen*, alwaer sy op zeecken tijd wt iaegen gaende, door het struykelen van haer paerd haer been zwaerlijken verminkte. Dan vermits sy aen *Maxmiliaen* haer nood niet en dorste klaegen, noch zich van beschaemdheyd laeten handelen, is 'er een koorts tot de quetzuyr gefchooten, die haer het leeven benam, na dat sy nu op haer 25. iaer voor de vijfde mael het kind droegh, tot onwtzeggelyk herten-leed van haer man, die den gantffen tijd fjns leevens zich van zuchten ofte traenen niet en kond onthouden, zoo menighmael hy ofte andere van haer gewagh maekten.

18. In die daegen is *Gijsbert van Randwijk* in 't *Augustyner-Iuffrouwen-Klooster* te *Heufden*, van hem gesticht, begraven; wiens zoon *Rutger* van stonden aen onder *Engelbert* van *Kleve* gingh dienst neemen, door aenstouwen van *Engelbert* en syne neven *Eyk* en *Bemmel*, die hem ook van allen hinder en ongeval vryinge toe-zeyden. Doen ter tijd is de Biffchop van *Luyk* *Lodewijk van Bourbon*, oom en trouwste *Christoffel* van *Karel* en *Philippe van Egmond*, deerlyken vermoord geworden door *Willem van der Mark* van *Arenbergh*, een byster en onftuy-migh mensch, die hem de eerste wonde in den ftrot, ende daer na dooreenige Fransse moordenaers hier toe gehuyrd, den dood-steek aenbraght, ende fijn lichaem in de *Maes* liet werpen, 't welk nochtans door eenige geestlyke weder gewifcht ende binnen *Luyk* is begraven. De waerom was, dat hem de Biffchop, om den manslagh aen *Vaendraeger* *Richard* begaen, wt de *Staden* 't *Sticht* van *Luyk* had verbannen. Daer na liet hy de gemeente van *Luyk* by een roepen, alwaer hy de snode daed zelf bekende, ende den wijlen Biffchop voor een verrader van 't vaderland bestond wt te maeken, ende daer en

boven te verzoeken, dat fijn zoon *Ian van der Mark*, te *Kolen* woonachtigh, de opene stoel moght bekleeden. Het volk over zoo een grouwlyk schelm-stuck en over-geevene stoutigheyd bedonderd, hield sich eerst stille. De hand-daedige Fransse hier en daer gevangen en gepijnighd zijnde moesten hunne boosheyd met den hals bekoopen, ende eyndelyken ook * *Willem van der Mark*, hun aenvoerder. In dese dagen heeft *Ian* de tweede Hertogh van *Kleve*, dringende op fjns vaders verschet, het vlacke land met plonderingen en andere over-daeden dagelijx ontftelt, en als een openbaer vyand af-gelooopen: zulx dat de Heer van *Bier-beek* Cancellaeer ende drie andere Raeden van *Braband* in de *Lente* maend wt *Maxmiliaens* bestel gekoemen zijnde naer de Stad *Grave* om zich van daer dieper in 't land te begeeven, ende aen den *Stenden* voor te stellen etlyke hoofd-stucken tot onderhoudinge van de goede rechts-pleegingh, om de onveylighed der wegen onverrichter zaeken moesten te rugge keeren. Waer na de *Oosten*-rijker door syne gezanten van wapenen den *Staeten* dede voor-dragen fijn besluyt van sich binnen weynige daegen te willen vinden laeten binnen 's *Hertogen-bos*, ende wt dese landen niet te verscheyden al eer de krijgh tegen de *Kleeffse* en die van *Utrecht* ware bevreedighd: tot welkers wt-voeringh hy ook behoorlyke hulp zoo te paerd als te voet van hen verzocht. Dan nadien dit voorneemen was zonder gevolgh, meest om der *Franssen* in-breuk in *Vlaenderen* ende het in-neemen van *Arien*, ende de *Klevenaer*, ongeacht alle minnelijke af-maeningen, tegen fjns vaders vermeynd verschet niet alleen het *Graeffchap* *Zutveen* pandfchaps wijze zocht in fijn bezit te krijgen: maer ook daer beneeven *Arnhem*, *Wageningen*, en schier de heele *Velouw* met het *Huys* te *Rosendael* in de zelve koop behouden: is *Maxmiliaen* doen ter tijd met hem vereenighd: dat alle die plaetsen van des *Klevenaers* eed zouden vry-geftrooken, ende gesteld worden in bewaerder hand en tot eyndelyke wt-spraek van *Ian Opper-biffchop* van * *Gran*, *Pauffelijken* boodfchapper, Cancellaeer van *Hongaryen*, ende bedienaer van 't *Stift* *Salzburgh*, als mede het dingh-tal over 't land van *Kuyk* en andere meer. Vorders wierd beraemd, dat de *Klevenaer* over de plaetsen welke hy wt den boesem van *Gelderland* bezat te recht zoude staen voor het *Hof* van *Gelder*, ende *Maxmiliaen* wederom in zaeken die het gebied van *Kleve* belanghden, voor de *Kleeffse* vier-scharen. In dese over-koeminge wierd de *Vesting* *Dotechem* den *Klevenaer* ontckend, ende wederom onder het *Graeffchap* gebraght. In 't byzonder wierd 'er tuffchen de landen van *Zutveen* ende *Kleve* eene vrede en vrye handel aen weder-zijden bedongen.

19. Men vernam doen ter tijd in den *Vlamingen* en naemkundelyken in den *Gentenaers* een ongehoorde moedwil en loffigheyd; alzoo sy, op *Maxmiliaen* weynigh passende, des zelfs ionge kinderen *Philips* en *Margriet* in haer geweld namen, ende over *Philips* niet alleen nieuwe hovelingen en op-zienders stelden, maer ook *Margriet* verloofden aen den *Dolsijn* van *Vrankrijk* *Karel*, die mede heel teer was van iaeren. Men schickte daer behalven, als met gemeene bewilliginge, volmaghtigers naer *Vrankrijk*, daer *Maxmiliaen*, het was hem lief ofte leed, de syne had by-gevoeght. Waer over ook zoodaene voor-waerden wierden bedongen, welke den Fransman tot

* Siet op
het iaer
1485.

1482.

* Strigo-
nium in
Hungari

voordeel

1483. voordeel ende den Hertogh tot schande strecken. Dien volgende is *Margriet* op het andere iaer met gevolg van Iuffrouw *Philippe van Gelder*, *Adolf* van Kleve Heer te Ravesteyn, ende syne vrouw *Anne* bastaerd-dochter van *Philips van Burgondien*, op *Hesdin* gevoerd, alwaer des *Cordes* haer ontvingh; niet tegenstaende *Maxmiliaen* syne dochter haer met alle maght zocht wt de handen te rucken, eer sy noch buyten Vlaenderen waren gekoemen. Doch hoewel *Margriet* een tijd langh in Vrankrijk wierde opgebragt, had het houwlyk echter geen t voortgangh. Na de neder-slagh * van den Bisschop van Luyk, was *Ian van Horn* Dom-heer van Luyk in syne stede gekoozen. t Welk alzoohet *Willem van der Mark* zeer wee dede, kreegh hy de Luykenaers op syne hand, ende dreyghde ze te water en te vuur die anders gezind waren Maer *Maxmiliaen*, om *Willems* schelm-stuck, ende de godlootheyd der Luykenaers tegen hun Bisschop te wreken, die ook aen t Huys van *Burgondien* zoo nauw was vermaeghschapt (te meer omdat het Fransse volk by *Willem* geworven ende de moordenaers met heele hoopen door de Stad zwermden) heeft *Philips van Kleve* met een steuwighe maght tegens haer in t veld gezonden. *Van der Mark* had, behalven de Luykenaers, *Switzers* Duytse en Fransse, ook een Gelderisse ruyter-bende van 300. koppen tot syn behoef. Dan den strijd begonnen zynde, wierd het Luyxer leger door-gebrooken en ontschaekeld, ende de overige op de vlucht gedreeven t zaemen met *Willem van der Mark*, die den wagen-burgh van afieren te vergeefs had getracht los te maeken. *Gailaird* Overste van de Fransse bleef hier met syne meeste lands-luyden, gelijk mede de Heer van *Wachtendonk* die over de Gelderisse en Kleeffse het bevel had. Die van *Bilsen* dese neder-laegh verneemende wouden het hoofd in de schoot leggen, dan daer na eenige *Switzers* te baet krygende veranderden van raed en maekten haer sterk. Doch de Klevenaer door het sterk vuurgeeven van de Stad meester wordende, heeft de bezettinge neder-gehouden ofte gevangen genoomen, ende de huysen na voorgaende schommelingh aengesteeken. Hier op zyn de Luykenaers alzoov draegen; dat sy alle iaer aen *Maxmiliaen* 32000. goud-guldens zouden wt-reyken, ende den Hertogh van *Brabant* voor Schuts-heer kennen van de Stad en t land van Luyk. In die daghen hadden die van t *Wageningen*, beducht ofte voor *Maxmiliaen* ofte voor de *Kabeliauwffe*, *Engelbert* Ruwaerd des Stichts van *Utrecht* gebeden om volk, geld en gereedschap; die haer ook gaerne zoude gerieft hebben indien die van *Utrecht* zelve voor geen beleggh hadden gevreeft, ende hem middelerwyl ried syn broeder den Hertogh van *Kleve* in de armen te neemen: van wien ook korts daer na des Stads Overigheyd ende syn Rent-meester *Albert van Huchtenbroek* wierden gewaerschouwd, om ernstlyken by dagh ende nacht op de Stad te passen, op dat sy ende de syne onverraest en onbelast moghten blyven. Indien tijd bestonden die van *Utrecht* (die t met de *Hoexe* hielden, ende *Engelbert van Kleve* met eene menigte van Gelderissen adel ende 1400. vuur-roers tot hunne verzeekingh binnen hadden genoomen) hun Bisschop *David* gevangen naer *Amersfoord* te voeren, ende aldaer

te laeten bewaeken. *Maxmiliaen*, om syn bloed-verwant wt de boeyen te redderen, trock tegen haer op, ende dwong ze na een hard t beleggh tot deze voor-waerden; dat sy den *Grave* van *Holland* voor *Momber* van t *Sticht* zouden aenneemen, de Stad in *Maxmiliaens* handen laeten tot de volkoemene verlossingh van Bisschop *David*; daer behalven aen den Hertogh 40000. goud-guldens voor syne onkosten betaelen, ende noyt in de Stad herbergen die by t vonnis van t Hof van *Holland* waren verbannen. Na dit besteck is *Maxmiliaen* met 3000. voer-knechten ende 800. ruyteren binnen gereeden, hebbende in dit beleggh verlooren den *Grave* van *Sor*, ende *Ioost van Lalain* Stad-houder over *Holland*. Sommige * doen hier by, dat hy, voor-wendende een minzaam verspreck van vrede, *Engelbert* wt de Stad gelockt, ende boven beloften naer der *Goude* had doen voeren, dan hem naderhand, zoo om syne iongheyd en nauwe verwantschap met het Huys van *Burgondien*, als door bekooringe van veele steek-peningen door den ouden Vorst van *Kleve* opgebragt, syne feylen vergeeven.

20. Korts daer na is wt het leeven gescheyden *Lodewijk* de elfde, Koningh van Vrankrijk, die met het Huys van *Gelder* in verbond staende altoos trouwelyken had gearrebeyd, om *Adolfs* kinderen wt de *Burgondisse* bewaeringe en wederom in haere landen te helpen. Te vooren te weeten op den 19. van de Louw-maend was gestorven *Willem van Egmond*, ende binnen de *Grave* begraeven bezijden zijn lieven broeder Hertogh *Arnald*, van wien hy zelfs na den dood niet en heeft willen verscheyden. Behalven syne krijghsweetschap, waer in hy de Overste van de oude eeuw niet en week, had hy ook van iocken en boerten goed verstand. Men verteld, dat hy eer-tijds opeen gasterye hoorende wt den mond van een Gods-geleerde, die schier geen neus en had, een ongerijmde beschryvinge van t geloof, daer op zoo in-viel: *Sulk een geloove, zeyde hy, gelijke op een schip zonder roer, ofte een aensicht zonder neus: want even als een schip sijn roer missende, op genade van de baeren heez en weder drijft, ende zelfs een engelsch aensicht zonder neus mismaeke is: zoo is ook het geloove zonder de liefde ondienstigh, ende voor God on-aengenaem.* Sijn broeder *Arnald* was om syne geleerdheyd en kennis van taelen in de gunst der Koningen en Pausen: daer hy in desen deel om syne onweetendheyd was verschooven. Op dat echter dese schande niet voort en moghte kruypen, zond hy syne zoons naer de hooge School van *Parijs*, om daer te verblijven, tot dat sy van hunne leeraerseen opentlyke getuygenis aengaende haere bequaemheyd naer huys zouden hebben gebragt. Op dit iaer t is, boven de langh-wijlige en hard-druckende ongemacken van den oorlogh, de groote moeder-kerk van *Doesburgh*, *H. Marten* toe-geeygend, t zaemen met haer tooren t eenmael door den brand neder-geftort. Daer tegens hebben die vanden Raed na water-recht doen bevaeren een kleyn op-koemend zand in de *Yssel*, tot gebruyk van der burgeren koeyen, zijnde rechtvoort des Stads gemeynte, de *Start* geheeten, ende met syne weerden en aenschot etlyke margens groot geworden. *Maxmiliaen* ende sijn zoon *Philips* gaven mede in opentlyke brieven aen den Richter van *Doesburgh* bevel,

t Vid. auctor. pag. 576.

* Testes mach.

t Testes binæ literæ inter archia ejusdem oppidi.

t Ex schedis Huguanis.

dat

dat hy richten en gichten zoude op de oude wijze, ende den onder-zaeten sijns Ampts doen weeten, dat niemant van *Angerloë, Latum, Gijsbeek, Beynem*, noch *Elderick*, elders ter vierschaer zoude koemen dan binnen *Doesburgh*, gelijk sy van allen tijden hadden gepleeghd. Ende om dat de Klevenaer *Angerloë* woude trecken onder syne Ampt-luyden van de *Lijmers*, wierd de Momber van de gemeyne land-zaeken gelast, tegens de hand-houders van defen in-draght middelen van recht voor te neemen, ende die voor hun hoogen Raed te verdaghen. Na 't bedwingen van Utrecht, heeft *Maxmiliaen* syne maght tegens *Amersfoord* gekeert, ende daer heen eenigh voet-volk geschickt op den 11. van de Sprockel-maend des volgenden iaers, 't welk in de donkre nacht, terwyl de graffen toe-lagen, door slappe toeficht van de schild-wachters, de vesten beklom. Doen zijn van stonden aen Bifschop *David* verloft, en alle Hoexe met hun mede-standers, een deel Geldersse en Klevenaers, wt de Stad geschafft. Die de Stad eerst innamen, waren niet over de 20. ofte, zoo andere meynen, over de 40. koppen sterk: dan alzo de *Kabeliauwsse* van binnen met haer inspanden, ende zeekeringh beloofd wierd aen alle die den Bifschop mede stonden, maekten sy terstond een grooten hoopvolx.

1484.

21. De Geldersse al den voorspoed van *Maxmiliaen*, ende haere binnen-landsse plaegen, als brand-stichtingen, moorden, ende rooveryen, in bedenken neemende, vonden noodigh en raedzaem zich door een vaster strick met hem te vereenigen. Derhalven zijn de Staeten van 't gantse Vorstendom na haere Hoofd-steeden beroepen, alle vyandschappen met gemeene bewillingh dood gedaen, ende *Maxmiliaen* op nieuws voor haer Heer en Hertogh in-gewillighd en bezwooren. Behalven de Stads-Overigheyd van *Nymegen, Thiel* en *Boemel &c.* waren van wegen de Ridderfchap aldaer tegenwoordigh *A. B. C. D.* Neffens die van *Ruermond*, ende den Raed van *Venloë, Erkelens* en *Stralen*, hadden geteykent *Willem van Egmond* Willems zoon, Heer van *Haeps* en *Boxmeer*, Ridder *Willem van Vlodorp* Erf-vooghd van *Ruermond*, *Frederick Schelaert van Obbendorp* Heer van *Schinne*; *Willem* Heer van *Elmpt, Allart van Goer*, ende *Reyner van Holt-huyfen*. Benevens de Steden *Zutveen, Doesburgh, Dotechem, Lochem* en *Grol*, zegelden *Gijsbert* Heer van *Bronkhorst* en *Borkeloe, Ian* Heer van *Wisch, Ian van Voerst* Heer te *Keppel*, Ridder *Iacob van Hacfort, Diderick van Dort*, en *Henrick van Diepenbroek*: Behalven de vijf Velouwsse Steden, *Gijsbert* broeder te *Wisch, Ian* Heer te *Hemert, Arend van Middachten, Evert van Wilp, Iooft van Hemert* Ridderen, en *Peter van Steenbergh*. Middelerwijl stelden die van *Gent* en *Luyk* heel Nederland in op-roeren, ende maekten het grau en haers gelijckem over al wijs, dat *Maxmiliaen* de opkomsten en alle smeerige ampten aen de *Burgondiers* en syne *Duytsen* alleen vergaf, ende de vooghdy over de kinderen van de Vorstinne *Marie* den inheymssen, ende niet den vreemdelingen toe-behoorde. Die de vrede en *Maxmiliaen* bezint hadden zeyden, dat niet de onderzaeten, maer de vader momber behoorde te staen over syne weezen; zonderlingh zoo een diemet geen minder luck als voorsienigheyd de Nederlanden tot nu toe had bedient en wt-gebreyt. Aen de zijd van *Maxmiliaen* helden een deel

van *Braband*, de *Kabeliauwsse Hollanders*, de *Henegouwers*, *Lutzenburgers*, met de meeste *Stadhouders* en *Ampt-mannen*; wt-genoomen dat *Kleyn Braband*, de *Vlamingen*, en *Gentnaers* hem meest tegen-woelden, die *Philips van Oostenryk*, eenigen zoon van *Maxmiliaen*, ook in hun bewaer hadden; ende wt welcher bestel *Adolf van Cleve* van *Ravesteyn* vader van *Philips, Philips van Burgondien* Heer van ter *Vere*, de *Grave van Rogemont*, ende de Heer van *Gruthuyfen*, zich voor *Ruwaerden* van *Vlaenderen* en *bestuuders* van den iongen *Vorft* wt-gaven. Hier wt ontstond geen kleyne werrery, zoo dat *Maxmiliaen*, om niet over-yld te worden, *Tennermonde* met behendigheyd gingh vermeerteren. Doen was *Karel van Egmond* erf-Hertogh van *Gelder* omtrent seftien iaeren oud, die tot defen tijd toe in 't Hof en by de schouwe op-gequeekt zijnde, door toe-laet van *Maxmiliaen*, nu by de menschen en in d'open lucht leerde verkeerren, ende onder *Engelbert van Nassouwe, Philips van Cleve, Karel van Chimay, Ligne, Montigny*, en *Trestong* zich tot den oorlogh gewende, ende *Maxmiliaen* naer *Aeth* in *Henegouw* verzellende, syne handen mede leende tot het verrasselijk inneemen van *Oudenaerden*: waer op de veroveringh volghde van de *Vestinghe*, welke de *Gentnaers* hadden tusschen *Saftingen* en *Calloo*. Ter zee liep het mede heet af. Alzo die van *Sluys*, door aendrijven en hand-sterkinge van die van *Gent* en *Bruggen*, schepen wt-rustende, de *Hollanders* en *Zeeuwen* elken oogenblick een voordeel af-zagen, ende de *Stad Vlissingen*, welke doen van graffen en wallen armelyken was voorsien, wt-roofden. De Hertogh, om de ongetoomde vry-buyters af te sluyten, zond een tamelijk getal van knechten naer het land van *Walcheren*, die hier ende daer geschackeerd zijnde de *Vlamingen* verbooden te landen.

22. In *Gelderland* was rechtevoort alles in stilte, behalven dat de ionge Hertogh *Ian van Cleve* de Staeten van 't *Graeffschap Zutveen* mede deylde, hoe de *Rhijn* zoo onstuymigh was geworden, dat hy met een vollen drift in de *Wael* schoot ende op den *Volanger-acker* aen liep; waer wt te bezorgen stond (indien men by tijds niet op en waekte) dat de *Yffel* en beneden *Rhijn* van wateren wt-geput, zoo wel haere als syne Steden groot ongerief en hinder moghten aenbrengen; weshalven sijne begeerte was, dat sy eenige mannen van kennis naer *Kleve* wilden schicken, om met den anderen te over-leggen wat in defen best diende gedaen. Hier over waren ook eertijds de *Roomsse Stadhouders* *Drusus*, ende, na 63. iaeren onder den Keyser *Nero, Paulin Pompé* niet weynigh bekommerd, wanneer sy de kribbe boven de *Wael* aen de zijd van *Kleve* met onvermoeyden yver gingen op-maeken, op dat de *Rhijn* met een loffen zwalp op de *Wael* en tegens de *Fransse kufft* niet en moght aendringen, ende de *Betouw* van *Duytland* met een verdrooghden vloet onderscheyden: wt zaekede *Duytsse* by zulke gelegenheyd als zonder moeyten den *Rhijn* konden over-koemen, ende hun legers onvoorsiens verstooren. *Willem van der Mark* Heer van *Lumé*, de * vermoorder van *Bourbon* den oom van onsen *Karel van Egmond*, stack op defen tijd het hoofd te zaemen met *René* Hertogh van *Lotringen*. Daer liepeen gerucht, dat beyde Heeren door de *Gentnaers* waren opgemaekt, om niet alleen vyandschap en verdeylinge

1485.

* Siet op
het iaer
1482.

verdeylinghe te rockenen tusschen *Maxmiliaen* en sijn zoon *Philips*, maer ook om de Brabanders wt het Sticht van Luyk gemeener hand te bestrijden; ende tot welken eynde *Lumé* ook den Lotringer eenighe Sterkten des lands van Luyk zoude in handen stellen. Wat hier van zy, altoos is *Philippe van Gelder*, zuster van Hertogh *Karel*, welke te Gent noch wierd op-getrocken, ten houwelijk wt-gegeeven aen den Lotringer, die voor weynighe iaeren *Karel van Burgondien* by *Nancy* had verlaeghen. Ende zulk na 't verwerpen van syne echte vrouwe *Margriet*, dochter van *Willem van Harcourt* Grave van *Tancarville*, en erve van veele staetighe landschappen, welke die van Lotringen daer na bezaeten in *Picardien* ende 't gebied van *Cales*. Maer *René* haer gedwonghen hebbende alle die goederen by houwelijx-voorwaarden aen hem over te maeken, verftiet ze naderhand om haer leelijk weesen ende onvruchtbaerheyd, behoudende niettemin de † goederen, ende by haer leeven (wt haer van de Burgondisse ende door 't beleyd van de Gentenaers) hertrouwende met *Philippe van Gelder*, een ieughdighe maeghd, waer by hy veele kinderen heeft verweckt, te weten *Anthonis*, *Glaude*, ende *Ian*, die alle haer vader over-leefden. Waervan *Glaude*, sijns vaders ondankbaerheyd dooreen nieuwe maet van godloosheyd ophoopende, sijn broeder *Anthonis*, om dat hy by 't leeven van *Margriet* wt *Philippe* als in over-spel was gebooren, van de ervenis van *Lotringen* zocht te verftooten, zonder sijnes moeders erbaerheyd in desen te verschoonen. *Maxmiliaen* de onderlinghe verbintenis tusschen den *Lotringer* en *Lumé* gewaer werdende, gaf haemelijken last aen den Heer van *Montigny*, broeder van *Ian van Horn* Bisschop van Luyk, om *Lumé* hoe hy best konde by 't hoofd te grijpen. Den aenslagh geluckende, wierd *Lumé* naer *Maeſtricht* gevoerd, ende als hand-daedigh aen verschyden moorderyen en grouwelen, door den scharp-rechter op het schavor af-gelouwen; om dat hy, hoewel wt het oude Huys der Kleefſe Vorſten af-komstigh, syne genoeghte had geschept in het terghen van de hooghte Vorſten, ende, door een verblind oordeel te zeer bouwende op de licht-vergankelijke gunst van 't volk, zich en den synen groote doch verwaende dinghen laeten voorstaen.

23. Die van Gent en Vlaenderen hier over een tegen-sin scheppende in den oorlogh, maekten vrede, ende onthaelden *Maxmiliaen* zeer hoffelijken. Daer na schickte hy zich tot syne Duytſſereys, ende stelde over sijn zoon *Philips* tot op-siender *Adolf van Ravesteyn*; ende des zelfs zoon *Philips van Cleve* met *Engelbert van Nassouw* tot Veld-heeren. Alſdoen is hy naer Aken getrocken, daer hem sijn vader teghen quam, ende op den eerſten Lente-maend des volgenden iaers, mer toe-stemmen van de seven Keur-Vorſten, binnen *Frankfort* tot Roomſſen Koningh verklaerde, ende kortſ daerna binnen Aken liet kroonen. In die daghen vertoonde *Alfrid Schimmelpennink*, een edelman wt *Gelderland*, Raed eertijds en Rent-meester van wijlen Hertogh *Arnald*, aenden Opper-hertogh *Maxmiliaen*, hoe *Arnald* hem in zekere op-kom-

ſten, zoo op de Velouw als in 't Graeffſchap van Zutveen, gelijk mede te *Grave* ende in 't land van *Kuyk* geleeghen, had geveſticht, tot verzeekinghe van een groote hoofd-schuld bedraegende over de 38000. goud-guldens, die tot de Vorſtelijke huys-houdinghe by hem waren verſtreckt en wt-geſchooten. Welke renten hem ten tijde van *Karel den Stouten* waren ontrocken ofte geweygerd, ende nu, door beleefdheyd en gunſte van *Maxmiliaen*, die sijn beſcheyd en brieven had geſien, weder toe-gekend, om daer mede syne bloed-verwanten *Sander* en *Andries Schimmelpenningh*, *Ian Steenbergen van Nyenbeek*, *Ian Gruter van Arnhem*, ende *Ian van Holtbuysen* te voldoen. Daer was mede groot krackeel met de Amersfoorders en landen van *Utrecht* weghen de ſchaede, welke *Diderick van Scherpenzeel* gezeghd wierd hen en haere koop-luyden binnen de Velouw te hebben aengedaen. Om hier over in beſteck te treden wierd 'er eendagh gezet ende de vergader-ſtad beraemd op den *Spijkers-kamp*. *Henrick* Heer van *Ghemen* ende *Wevelickhoven* doen ter tijd Droſſaet van 't Graeffſchap *Zutveen*, vermaende die van *Arnhem* door brieven, die de munt-winkel hadden van 't Vorſtendom, by tijds gezanten naer den Roomſſen Koningh af te vaerdigen, om van hem desen aenggaende naerder bevel te ontfanghen. Op het ernſtigh vervolg van † *Simon van Uingsbach* ende andere Raeden van den Ertz-hertogh, hebben in die dagen de Staeten van de drie Vierdeelen *Nymegen*, *Zutveen* en *Arnhem* een gemeynen dagh-vaerd beraemt, om ſich onder een te beſpreken, beroerende de op-beuringhe van de pond-schattinge, over welkers in-maeninghe aen zommighe plaetsen leuenis viel, ende acht te slaen dat noch de Vorſt noch de landschap in haere rechten wierden verafterd.

24. Hoewel de Vlamingen zich nu niet en repten, was 'er echter tusschen den Roomſſen Koningh ende van *Vrankrijk* geen oprecht grond of vrede; zoo dat veele, ende onder andere *Crevecaeur* Overſte van de Franſſe, liever een openbaeren oorlogh hadden geſien; weshalven hy ook eenighe ſchepen wt *Nederland*, niet met onwille ofſie onweeten van sijn Koningh, ter zee aenrandſde, ende te land een in-val deed in *Henegouw*. *Maxmiliaen* hier over geſtoord en op-geweckt zijnde, zagh wt om tegen-weer, ende maekte zich daer teghen met verrassinghe meester van *Teroane*. Dit verlies deed *Crevecaeur* het hert van ſpijt en rouw berſten, ende die, om den overvloedigen voor-raed van zwaer geſchur, bus-kruyd en koghels daer binnen geſtapeld, veele doch vergeeffſe moeyten gebruykte om die plaets weder te winnen. Hier over braght de Roomſſe Koningh by de 15000. mannen in de wapenen, onder de Overſten *Philips van Cleve*, *Chimay*, *Engelbert van Nassouw*, ende *Karel van Egmond* Hertogh van *Gelder*. Daer onder waren 8000. Duytſſe, 4000. Nederlanders; 100. zwaer-gewapende, ende 1600. lichte ruyteren, neffens een tros van 200. wagenen met alle nood-zaekelijckheyd gelaeden. Deze trocken in bequaeme en effene geleeden naer *Teroane*, met een vaſt op-zet van ſlagh te leveren, indien *Crevecaeur* maer ſtand wilde houden. Maer de Franſſe, huane werken en Overſte verlaetende, beſtonden voort aen te vluchten, tot groot leed-

† Si uxorem dimittimus, reddamus dotem, aiebat ille de Faustina sua.

† Ex literis scriptis ad Vaging.

wesen van *Crevecoeur*, die met een bulderend gemoed gedwonghen was te volgen. *Maxmiliaen* de Stad te deeghe bezorgt hebbende, trock met gemak wederom naer *Bruyssel*, alwaer hy *Ian*, den drien van dien naem, Vryheer van *Egmond*, om syne menighvoudighe diensten, tot een Ridder van 't gulde Vlies en Grave van 't H. Rijk verhoogde, ende sijn Graeffchap vermeerderde met de Stad en 't Slot van *Purmerend*, neffens de dorpen van *Neck*, *Purmerland*, en *Ulpendam*. Hoewel de naem van Graven ten tijde van Keyser * *Sigismund* den Vryheeren van *Egmond*, te weeten deses grootvader *Ian* den eersten, al was verleend, ofte immer toe-gedacht. Maer *Crevecoeur* lust noch rust hebbende zoo langh *Teroane* noch in der vyanden handen was, bestond vroegh in 't volgende iaer, ongeacht de felle koude, syne vorighe belegeringh te hervatten. Niet te min bracht *Maxmiliaen* voor de tweede mael toe-voer binnen de Stad; alwaer aen weder-zijden weynigh volx in den loop bleef. Daer na vermeersterde *Crevecoeur*, meer door verraed als met geweld ofte behendigheyd, de Stad van *S. Omair*. Eenighe burgers waren op het Slot gevluht, met een voorneemen om zich aldaer tot den laetsten man te verweeren; dan vermits *Crevecoeur* haer wat groots beloofde, leverden sy den Burght in syne handen, die kortsdaer nade by-geleegene Sterke *Ravesteur* mede bemaghtigde. Evenwel liet *Maxmiliaen Teroane*, 't welk van den Franffen met zoo veele Steden en Block-huysen was benauwd, door sijn Veld-heer *Philips van Cleve* al wederom van alle behoefte verzorgen.

25. *Crevecoeur* hier over ontrufft, ende niet langher op wapen-kraght maer op slimmigheyd toe-legghende, kost een waegh-hals met groot geld om, die naer *Teroane* zich zoude spoeden, ende veynsen met brieven van den Roomffen Koningh te sijn wt-gezonden. De Heer van *Haubordin*, Stad-houder van *Teroane* ende de andere Heeren sijn bescheyd ziende, en geloovende by hun beste meeninghe dat het ernst en recht spel was, ontdekten aen den boode alle geheymenissen van de Stad, om *Maxmiliaen* omstandelijken te berichten, op wiens schrijven sy ook niet en vergaten te antwoorden. Doch *Crevecoeur* gebruykte dese brieven alzo tot sijn voordeel, dat hy onlanx daer na meester wierd van *Teroane*. *Crevecoeur* fiende syne aenslaghen zoo wel af-loopen, heeft naderhand noch een ander af-gehuyrt, die zich voor een Franffen over-looper wt-geevende den Stad-houder van *Rijffel* quanzuys onder de hand gingh waerschouwen, dat de Koningh van *Vrankrijk*, verlet met den *Brittonissen* oorlogh, de meeste Steden van *Picardyen* en *Artoys* van bezettinghe had ontbloot; ende men by defen toe-stand van tijden zonder veele moeyten het een ofte 't ander van de Sloten en Steden zoude kunnen verrassen; gelijk hy ze tot het weder-veroveren van *Bethune* den wegh beloofde te wijfen en een luyk open te doen. Ten kortsten gezeghd, hy wist syne woorden met zulk een schijn en vryboortigheyd te bekleeden, dat *Philips van Cleve*, *Balduin Lanoye* ende de andere Overften, sijn raed voor deghelijk en raedzaam aennamen. Hier over wierd 'er beslooten, tegens den 25. van de *Hoymaend* in 't duyster van de nacht op *Bethune* een verzoek te doen. Van deses aenslagh liet de verrader *Crevecoeur* terstond verwtigen. Den

bestemden dagh ten eynden zijnde, begaven sich de *Klevenaer*, *Nassouw*, *Bossu*, ende *Karel van Egmond* ter quaeder uyre op wegh naer *Bethune*. Want *Crevecoeur* rond-om laegen bestelt, ende alle de schaeren als in een kringh had beslooten, in voeghen dat haer de weder-stand zoo wel als de vlucht was benoomen. *Lasseraffe* sijn voetvolck by een en in 't gelid trachtende te houden, viel met de neus in 't zand. *Engelbert van Nassouw* wierd na een zorghelijke quetzuur gevar, neffens *Bossu* ende den Hertogh van *Gelder*, die doen over de achtien iaeren oud ende effen te vooren wt syne eerlijke bewaeringhe los gelacten zijnde, nieuwljx het harnas tot dienst van *Maxmiliaen* had aengetrocken, ende met de andere na 't diepste van *Vrankrijk* wierd gevoerd: tot dat hy schier na vijftiaeren, zoo menighe ongemacken en weder-waerdigheeden in syne ieughd wt-geftaen hebbende, door dese gevangenis tot syne vryheyd geraekt is, ende syne onderzaeten met vreughd wederom by ge-coemen.

26. Deze neder-laegh end aen op volghende in-landffe oorlogh door *Vlaenderen*, heeft de herffenen en den heelen staet van *Maxmiliaen* niet weynigh ontfelt. Onlanx daer na wierd men eenighe voor-teykens aen de lucht gewaer, ende liet zich in *Gelderland* teghen den nacht na *Kerft-avond* een sterk gebries en geschaeter van paerden hooren, tot grooten schrick der inzaeten. 't *Arnhem* begon het vuyr der oneenigheyd mede te glimmen, 't welk niet te min door voorsichtigheyd van den Raed weder wierd gedooft. Hier toe hadden stof gegeeven de ses Gilden vande burgers, welke by den Roomffen Koningh, op gelijk een voet als te *Nymegen* en *Ruermond*, te lichtvaerdelijken waren toe-geftaen; alzo de Stads-Overigheyd oordeelde, haer ampt en eed aen *Maxmiliaen* gedaen, neffens en met dese Gilden, niet wel te kunnen betrachten ende na-koemen. Al het welke de Ridderen *Gijsbert Bender* te *Wisch*, *Arend van Middachten*, en *Ian Hemert* van weghen den Raed tot *Arnhem* aen des Koninx *Maerschalk Wolfgangh Heer van Poelchaym*, ende den Raed zelve aen die van *Nymegen* te kennen gaven. Die van *Kampen* klaegden mede te *Arnhem* over al het leed en ongelijk, dat hun burgers dagelijx beiegende van den *Gelderffen* adel, onder anderen van *Ketel* en *Geeraerd Weydeman*; waer by sich vervoeghden *Barent* en *Iooft van Weze*, als mede *Steven Capelle*, en de broeders van *Putten* toe-genaemd *Vossen*. Dese door de *Betouw*, *Velouw* en 't gebied van *Zurveen* steeds op de luns loopende, loerden meest op de goederen en kooplyden van *Kampen*; niet tegenstaende de gedinghen tusschen haer en die van *Kampen* aen 't *Ingelander-holt* al noch on-wtgesprooken hingen, ende *Teleman van den Broeke* Droft van *Velouwen* haer vast geleyde had toe-gezeght. *Maxmiliaen*, schoon door den Bisschop van *Utrecht* van alles onder-richt, kond de *Gelderffe* zaeken te min waer-neemen en op-richten, om dat de *Vlaemffe* onrusten hem weder op den hals lagen, ende de *Vlaemingen*, door de *Franffe* en eenighe oor-blaefers op-gemaekt, alles in 't roer stelden, ende als het onderfte boven wierpen.

† *Longa est injuria, longa Ambages, sed summa sequar fastigia rerum. Vid aly & succ. pag. 582. & seqq.*

* Siet op
het iaer
1424.

1487.

1488.

27. Die van Bruggen hielden de groote markt nacht endagh bezet, ende zich met een wagenburgh en zwaer geschut verschantzende, bestonden hutten op te richten, nieuwe Gemeents-luyden en Schouten te kiesē, de winkels en poortente sluyten, roepende, dat sy reekeningh en bewijs begeerden van de over-groote schattingen eenige iaeren herwaerts aen den Grave op-gebraght. Danalzo daer een gerucht liep, dat de Mark-grave van *Antwerpen* met een leger af-quam, om haer in te toomen, gingen sy, na 't luyden van de brand-klock, als verwoed heenen, met meeningh om den Roomssen Koningh, die doen in de Stad was, met alle syne Hof-gefinde en mede-standers teffens aen kant te helpen; hadden andere beter gefinde dit moorddaedigh op-zet niet verfoeyt en af-geraeden, die hem daer over van een hoofd-man en een deel rot-gezellen lieten bewaeken, om zyne vlucht slechts te beletten. Die van Gent hier op met eenige ruytery op Bruggen sich vervoegende, verzochten dat men den Hertogh (zoo sy hem noemden) van *Oostenryk* na haere Stad moghte voeren: 'twelk hen niet en wierd veroorlofd. Alsdoen is de heele Raed verzet, eed gedaen aen sijn zoon Hertogh *Philips* ende den Koningh van *Vrankrijk*, *Maxmiliaen* onbequaem verklaerd tot sijns zoons vooghdy, ende voor vyanden wt-geluyd die wt sijn naem opeenige plaetsen van *Vlaenderen* in bezettinge laghen. Zyne dienaers en Ampt-luyden, die sich met de vlucht niet geberght en hadden, wierden in 't gesicht ende tot ergernis van alle man op een stellagie aen het merkt-veld onbermhertelyken gepijnigd en onthald: behalven dat de Gentenaers, om hun moed te zaedigen en mede wat wils te hebben; eenige van de zelve na haere Stad af-schickten. Hy zelve wierd wt het *Kruydeniers* huys naer de woeninge van *Philips van Cleve*, als in beter bewaer, niet anders dan een geringe boef, tegen sijn dank wegh gesleept. *Philips de Cleve* naer maekte zich onder dit meester van *Sluys*, ende liet de vaen van den Roomssen Koningh aldaer af-waeyen. De Stad-houder te *Hulst*, niet lettende op de gedwongene tegen-beveelen van *Maxmiliaen*, vergat mede niet de *Gentenaers* dagelijx te verstooren ende broek op te nestelen. Hier tegens moesten de gevangens tot *Bruggen* hayr laeten en de pap koelen. *Philips van Oostenryk*, die te *Mechelen* zich verhiel, desen sijns vaders staet verneemende, heeft de *Staeten* van *Nederland* voort by hem verschreeven.

28. Dien volgende heeft men den leger-gezant met brieven naer *Gent* en *Bruggen* af-gevaerdicht, ende haer na *Mechelen* genoodicht, ten eynde om sich met den *Staeten* van een volkoemene vrede te bespreken. Dan de *Gentenaers* wouden aen dien angel niet bijten, ende persten den Koningh brieven af, waer by de *Staeten* zelve op *Gent* wierden ontbooden. Te *Mechelen* waren mede volmagtigters der *Rijx-Vorsten*, met Hertogh *Philips* en den *Staeten* raed sluytende, hoe men *Maxmiliaen* best met liefde ofte leed zoude verlossen. Sy voegden hier by, dat de Koningh van *Vrankrijk* met *Karel van Gelder* sijn gevangenen een besleck had gemaekt, ende beloofden Hertogh in der goede, ofte, zoo zulx door den beugel niet en wilde, met het zwaerd weder in 't bezit te helpen van syne erf-landen van *Gelder*, welke hem door de *Burgondijse* met

onrecht wierden onthouden, waerschouwende de *Staeten* met een om nieuw volk van bezettinge op de *Gelderse* grenzen te leggen, ende de oude te vermeerderen: dat mede eenige *Rijx-Vorsten* de *Standen* van *Gelderland* door scherpe *dreygh-brieven* tot gehoorfaemheyd des *Roomssen* Koninx hadden vermaent. Eyndelijken zijn de *Bruggenaers*, van alle de wreedheyd eerder vermoeyd dan verzadighd zijnde, sterk by de 17000. mannen, van de markt yeder naer sijn huys geweeken; ende wierd *Maxmiliaen*, na dat hy nu over de drie maenden als een kluyfenaer was gehouden en als een misdadiger gehandeld, op de *Pausselijke* dreygementen, los gelaeten, na dat hy te voren het nieuw verdragh op een wt-steekend outaer had bezwooren, ende daer by beloofde het gepleegde noyt te zullen gedenken, ende de gevangens vry laeten. Tot nakoemingh van alles moesten blijven in gijzelingh de *Vry-heeren* van *Hanouw* en *Valkesteyn* met *Philips van Cleve*, doch de laetste met dit bedingh, dat hy, in gevalle *Maxmiliaen* de vrede brack, alle syne kraghten met de *Staeten* van *Vlaenderen* zoude in-spannen tegens de meyn-eedige.

29. Vorst *Ian van Cleve* die wt in-zicht van eygen baet *Maxmiliaen* aenkleefde, verstaende binnen *Kolen* de handelinghe van *Bruggen*, bemoeide sich (om een plas-dank van den *Oostenryker* te behaelen) deze tijinghe den *Gelderissen* mede te deylen, en vermaende ze geen gehoor te geeven aen alzulke op-reyders en stooke-branden, die haer van *Maxmiliaens* gehoorzaamheyd zochten af te leyden, ten waere sy liever sien wilden den *Rhijn* en handel voor haer toe-gestooten, ende de rust der landen om verre gestooten. Die van *Zurveen* volden hem de koevel en ontbooden wederom, dat het werk van *Vlaenderen* haer van herten leed, ende syne vordere zorge onnutte was. Doen ter tijd was *Droft* van *Velouwen* de Heer van *Yffelsteyn* *Camerlingh* van Hertogh *Philips van Oostenryk*, die bereeds een geld-bede over de *Velouwe* had wt-gezet. † Doch *Philips*, door de *Ridderfchap* der drie *Vier-deelen* onderrecht zijnde, zulx te strijden tegens de vryheden en keuren der landen, niet tegenstaende hy den *Yffelsteyner* by die gelegentheyd wijdere invorderinghe van penningen had verboden, schreef naderhand aen de *Ridderfchap* en Raed van *Arnhem*, dat de schattinge door *Yffelsteyn* over de *Velouw* wt-gezet hem en syne landen voordeeligh, ende voor de *Stad* *Wageningen* hoogh-noodigh was: weshalven hy zyne vorige op-zegginge weder-riep, ende haer scherpe lijken beval *Yffelsteyn* in dezen niet tegen te staen; dan de hulpelijke hand te leenen, dat de *Velouwisse* de hen op-geleyde ongelden ten vollen moghten op-brenghen. Dese en andere

† Deze schattingh was eerst in-gevoerd om een zeecker tal van knechten aen te neemen: dan daer na wierd'er beraemd, dat de land-zaeten voor elk een dienst-man geeven zouden negen *Rijx-guldens*: gelijk ick heb onder-vonden wt het geen *Arend van Honseler* ende *Ian van Worchem Rent-meeester van Velouwen* in 't begin vanden soemer aenden Raed van *Wageningen* hebben geschreeven.

1488.

bezwaernissen bewoogen de Geldersse, die noyt vreemde heerschappen met goede oogen hebben aengesien ofte langer geleeden dan zyze behoeften, terwijl *Maxmiliaen* te Bruggen in gijzelingh zat, het hoofd elders heen te keeren; te meer nademael hun rechte Erf-heer *Karel van Egmond* doen ter tijd in Vrankrijk bewaerd wierd, ende de Staeten met de Steden zich t'eenemael bezigh hielden om hem met toe-doen van den Grave van *Moers* wt het yzer te verlossen. Keyser *Frederick* dese maere verneemende, en gereedschap maekende om tot reddinge van sijn zoon een tocht naer de Nederlanden te doen, schickte *Albert van Saxon* (die onder de Duytssers een treffelijken naem had vermits syne overwinningen tegens de Turken en Hongeren bevochten) met straffe beveelen voor wt, om de Vorsten van Gulich en Kleve wt Keyzerlijken naem te begroeten, ende gelijker hand te beraedslaegen, van Gelderland rondom te verwoefsten en aen te vallen, ook een leger van omtrent 1000. ruyteren en 3000. voetknechten by Erkelens in 't veld te houden. *Albert* vermat sich mede Keyserlijke brieven te hebben, waer by de Geldersse Steden en inwoonders tegens *Maxmiliaen* opstaende wierden verbannen, ende van alle landen en stroomen des Rijx wt-geslooten. Echter was sijn last, deze Plackaeten, niet dan met voor-weeten en af-raeden der Vorsten van Gulich en Kleve, te laeten wt-gaen.

30. *Frederick* met een geweldigh heyr in Nederland zijnde, en was door sijn zoon niet te verzetten om de Vlamingen ongestoord te laeten, als zijnde vangevoelen, dat dit zyne hoogheyd ende de achtbaerheyd van 't Rijk te naegingh, ende een gedwongen eed niemant en verbond. Die van Bruggen en Gent de Keyzerlijke maght op den hals krieggende vereenighden zich nauwer met Vrankrijk, ende maekten *Philips van Cleve* * sijn eeds indachtigh, die dien volgende het Slot van Sluys dadelijken over-yldede, ende zich zoo te land als te water vyand van *Maxmiliaen* aenstelde, neffens de Vry-heeren van *Brederode* en *Montfoort*, als mede *Reyner van Broekhuysen* een Ridder en vernaemd zoldaat wt Gelderland, die de Hollanders ende met naemen die van *Rotterdam* en *Leyden* by beurten met geweld van wapenen merkelijken af-breuk dedden. Ten laetsten brack de Keyzer wt Vlaenderen op, ende gaf sijn meeste volk de zack, na dat hy niet anders dan die van Bruggen en Gent rondom op het platte land had verdorven. Maer *Maxmiliaen* meer en meer gewaer wordende dat de Geldersse den teugel zochten af te werpen, schreef terstond van Antwerpen, daer hy sijn vader den Keyzer gezelschaphield, aen de Geldersse Steden, ende vermaende ze (gelijk de Duytse gewoon zijn) met vloeken en zweeren tot volstandigheyd. In 't byzonder klaeghde hy tegens de Velouwsse gezanten, dat men het verdragh tusschen hem, sijn zoon, ende de Staeten, als mede het verbond van *Ravensteyn* niet na en leefde, ende waerschouwde ze niet te luyfteren na eenige quaed-willige verleyders, die wt eygen baetzucht ofte korrffel-hoofdigheyd de landen in een nieuwen krijghen de wterste ellenden zochten te verwerren. Dat hy tot geen ander oogmerk de geld-bede had wt-gezet dan om het volk van oorlogh te betaelen, ende sijn neve

Karel wt syne Fransse hechtenis vry te koopē, doch niet om hem, zoo sy meynden, aen 't roer van Gelderland te zetten, maer om syne beloften te voldoen; want hy anders by den Koningh van Vrankrijk wilde arbeeyden, dat hunne aenslagen tot geen wt-draght zouden koemen. Waer over hy haer belastede gezanten naer Boemelte zenden, om aldaer wt den mond van syne volmaghtigers te verstaen wat hy begeerde gedaen te hebben, ofte hy zoude ze voor sijn vertreck naer Duytland zoo havenen en straffen, dat sy een ruymen tijd met smert daer aen zouden gedenken. Hy wierp mede smaedelijken voor, dat eenige Geldersse Steden, volgens 't *Ravensteyn* verdragh, niet en waren geleverd in handen van *Herman Land-grave van Heffen*, ende de bezettingen binnen der *Nykerk* onbetaeld bleeven, waer aen hy *Arend* en *Albert van der Lawijk*, neffens *Claes Vijghe Diderix* zoon ende *Herman Vijghe* Nicolaes zoon, en weynige andere met naemen schuldigh kende.

31. Daer na won *Philips van Cleve* door heymelijck verstand met eenige burgers, de Stad *Bruyssel*; waer op schier de helfte van *Brabant* ende een deel van 't *Sticht van Luyk* den *Vlamingen* toe-vielen. Terwijl de *Roomse Koningh* zich in *Holland* verhoud, krijght hy kondschap, dat de *Nederlanders* onder de wimpels van *Albert van Saxon* de *Fransse* wt *S. Omair* hadden verdreeven. Soo dat *Albert* aen d'ene zijd ende *Philips van Cleve* aen d'andere, in de landen en Steden van *Vlaenderen* en *Brabant* groote wildery en verwoeftinge veroorzaekten. Onder tusschen begaf sich *Maxmiliaen* op de reyse naer *Duytland* en *Oostenrijk*, ende *Gelderland* voor by treckende, wierd van den *Klevenaer* en *Gulicher* deftiglijken onthaeld, die ook *Albert van Saxon* een bystand toe-zeyden van 1200. ruyteren en 2000. voet-knechten, daer sy veel eer wam hadden behooren toe te brengen om de vlam in *Gelderland* te lessē, ende haer zelven tegen zoo een bezorgelijck nabuer als den *Burgondier* buyten gevaer van *slaverny* te stellen. Maer de *Rijx-Vorsten*, om de heughnis van de vorige onheylen te begraeven, troffen tusschen den *Roomsen Koningh* ende van *Vrankrijk* zoodaenigh een besteck: *Beide Koningen* zouden op een zekere plaets by een gaderen, ende de verschillen over 't *Herzoghdom van Burgondien*, 't *Graeffschap van Charolois* ende *S. Omair* by-leggen. In de zaeke van de oproerige *Vlamingen* beloofde de *Koningh van Vrankrijk* acht te neemen op de eer van *Maxmiliaen* als sijn eygen schoon-vader, ook volmaghtigers naer de *Nederlanden* af te schicken, om alle mis-verstanden te effenen, ende een weylige vrede te beraemen. De edeluyden met *Maxmiliaen* binnen *Bruggen* gevangen, ende binnen *Gent* ofte *Vrankrijk* noch vast sitende, zouden zonder geld los gaen. *Maxmiliaen* zoude *Philips van Cleve* ingenaede ontfangen, ende hem sijne en sijnnes vrouws goederen weder laeten volgen. Alsdoen heeft de *Klevenaer Bruyssel* tot behoeve van *Maxmiliaen* aen *Albert van Saxon* ingeruymt. Tusschen de *Vlamingen* en *Maxmiliaen* sloot *Koningh Karel* alzoo eene vrede. De *Roomse Koningh* zoude volkoemen vooghd blijven over sijn zoon *Philips*, ende *Stad-bouder van Vlaenderen*. Die in 't begin vanden oorlogh te *Gent*, *Bruggen*, ofte *Yperen* in den Raed hadden gezeeten, zouden in rouw-kleederen, met bloote hoofden en barre-voets op haere knyen *Maxmiliaen* en den iongen *Vorst* om vergiffenis bidden en leedwesen betoonen. 't *Huys Kraenenburgh*,

* Siet hier vo-rens.

1489. *uenburgh, waer in Maxmiliaen wel eer te Bruggen was gegyzeld zoude hier over onder den voet geworpen ende in een kercken veranderd worden, ende alle hand-vesten ofte wetten hem te dier tijd af-gedwongen gescheurd en weder-gegeeven. Dese voorwaerden zoudon Maxmiliaen en Philips selve beteykenen, ende laeten beteykenen by Albert van Saxon, de Vorsten van Cleve en Gulich, neffens van andere Geestlyke en wereldlyke Standen van Nederland, by de Vlamingen daer toe te verzoeken, ende het oorspronkelyk bescheyd in bewaer blijven van den Koningh van Vrankryk.* Karel liet zich te williger alhier vinden en gebruyken, dewijl hem op dien tijd de Italiaensse oorlogh in 't hoofd lagh, ende noch een andere aenslagh, van dat hy in 't kort Maxmiliaen zoo door het wederom-zenden van zyne dochter * Margriet, als het ontvoeren van † Anne van Breitaigne (die met den Roomssen Koningh ondertrouwd was) een onder-steek doen en op de teeuwen zoude treden.

* Siet op het iaer 1483. † Vid au-
tor. pag. 600. ad an. 1493.

32. Behalven andere ongemacken welke de krijg met sich sleept, waren doen omtrent de gulde en zilvere munten groote verwerringen en feylen van langer hand in-gesloopen. Weshalven Maxmiliaen door syne Stad-houders over al in Vlaenderen, Brabant, ende ook Gelderland liet af-kondigen, dat niemand eenigh in-lands geld, boven de waerde in 't Plackaet aengeroerd, zoude beuren ofte wt-geeven. Dan alle vreemde munten (wt-genoomen van den Keyser, Keur-Vorsten en Vrankryk) wierden als licht en onduchtig verweesen om gelmolten te worden. Onder dit schreef Hertogh Karel van Gelder wt Abbeville, de plaets van syne bewaeringe, aende Raeds-heerender Stad Zutveen, hoe moeyelyk en hinderlyk hem viel deze langh-wijlige gevangenis, ende bad ze om sich met syne verlossinge doch wat te haesten, ende met een de gevorderde penningen ende gijzelaers te verschaffen, voor welker schadeloofheyd hy gaerne wilde in-staen. Syne zuster Philippe Hertogin van Lotringen gaf aen die Stad mede te kennen, dat de Grave van Meurs by den Maerschalk van Vrankryk, aengaende de ontslaeinghe van haer wel-lieven broeder, bereeds zoo veel had wt-gewerkt, dat daer aen niet meer en ontbrack dan een deel gelds; verzocht derhalven, dat sy doch in dezen niet wilden zuymen, maer metter daed haer schuldigen yver ende gehoorzaamheyd tegens hem nu laeten blyken. Karel schreef mede aen sijns vaders zuster Catharine van Gelder, dat hy geen ding met der haest ofte geweld, dan alles na den raed van sijn oom Bourbon ende sijn broeder den Hertogh van Lotringen wilde aengaen, als waer op hy sich meest had te vertrouwen, verwachtende voorts van haer met verlangen bericht van 't geen 'er by den Roomssen Koningh in syne zaek was verhandeld. Aen den gedachten Grave van † Meurs hadden de Raeds-genooten van Nymegen, Zutveen en Arnhem op den iongsten dagvaert te Wassenbergh een rolle gegeeven van 't geen hy noch aen de landschap ten afteren was wegen verschot en verdiensten. Weshalven Vincent korts daer na naer Nymegen heeft genoodighd syne verwanten Grave Oswald van den Berge, den Heer van Bronkborst, den Stad-houder Ghemen, Gijsbert van Wisch en etlyke Steeden, om alles voort effen te maeken en te helpen beslichten. Op dien tijd begonnen eenige Steden van Gelderland te weyffelen, niet weetende aen welke zijd te hinken; alzoo Philips van Cleve, neffens de

weder-spannige Vlamingen en Gentenaers, met den Roomssen Koningh een vermomde vrede hield, ende, onder andere die den Hollanderen op den hals lagen, Reyner van Broekhuysen de lander van Gelder t'elkens met stroopen overviel. Waer over het ook gebeurde, dat de Stad Wageningen, welke Vestinge de nabueren van Rheenen ende sy doen in haere maght hadden, door op-stooken van die van Nymegen en Arnhem, niet anders dan met bedwangh zich weder onder Maxmiliaen wilde begeeven.

33. By desen toe-stand van tijden vorderden de kinderen van Ian van Wisch Zutveenssen Banner-heer haers vaders after-wesen op het Sticht van Utrecht, 't welk alzoo sy t'elkens dreygden met het rappier weder te haelen, versocht Bisschop David op die van Arnhem, dat sy de ionge Heeren betere zinnen wilden in-praeten, en vermaenen, om het Bisdóm, zoo sy yet te zeggen hadden, hier over in recht te betrecken. Maer sy hier op niet passende ende sich op het vuyft-recht verlaetende, bestonden de onderdaenen van 't Bisdóm, in 't byzonder die van Over-Yssel welke de Velouwe niet en konden missen, met rooven en blaeken te beleedigen. Alsdoo liet de Bisschop de gezanten van Velouwen naer Rhenen verdaghvaerden ende aenzeggen, dat hy, indien men deze schade niet en beterde, van zins was, volgens het vreedes-verdragh by Maxmiliaen Hertogh van Gelder bevestighd, in desen voort te vaeren. Ende alzoo 'er in 't byweesen der gezanten was beslooten, dat men aen weder-zijden alle strooperye en over-greepen een geheel iaer zoude op-schorten, om misschien middeler-wijl een volle vrede te beraemen, ende die van Wisch hier aen noch geen genoeg en hadden, verbonden sich de Ridderschap en Steden van 't Graeffschap met het Sticht, die van Wisch en hunne mede-standers in toom te zullen houden. Deze brief was beteykend by Henrick Heer van Ghemen, en Wevelickhoven Land-droft van Zutveen, Oswald Grave van den Berge, Frederick Vry-heer van Bronkborst en Borkeloe, Ian Heer van Voorst en Keppel, Warner en Walter van Keppel en Verwolder, Diderick van Dort, ende Ian Mom van † Hell en Ubbergen, behalven van de Stad Zutveen en kleyne Steden. In die dagen troffen de Straeten en Stad-houder van Gelder Adolf van Nassouw met Willem Hertogh van Gulich en den Berge een verdragh, waer by de straeten en handel over ende weder vry wierden bedongen, ende verbooden, alle die geene te huysen ofte op te houden, die des anders landen in haere ruste hadden gestoort, ofte noch poogden te stooren. Hier onder stonden Adolf Grave van Nassouw Stadhouder der landen van Gelder en Zutveen wt naem van den Roomssen Koningh; van wegen 't Vierdeel van Nymegen Iacob van Bronkborst Heer van Batenburghen Anholt; Willem van Egmond Heer van Boxmeer en Haeps, wt de Vooghdy van Ruermond; wt het Graeffschap Freder. van Bronkborst en Borkeloe: wt het Velouwisse Vierdeel de Ridderen Arend van Middachten, en Ian Heer van † Hemert en Doren-

† Leeft Kel, ofte Kelle, ende siet van hem op het 14. hoofdstuck hier voorens, en elders.

‡ In stede van Hemert leeft Homoet, ten ware men bewijzen konde dat hy teffens Heer van Homoeten Hemert sy geweest. Die de waerom hier van begaerigh is te weeten, magh op 't eerste Boek nasien onse beschr. vande Heerlykheyd en Heeren vā Doorweerd.

‡ Ex ipsius Vincentij literis.

1491.

weerd; behalven de Overheyd der vier Moedersteden. Omtrent desen tijd is het Droft-aupnt van Kessel, te vooren by *Matthijs van Merwyk* veele iaeren after een bediend, door den zelve op-gedraegen aen den Vry-heer van *Yffelsteyn*; 't welk de Roomse Koningh alzo gestand deed, dat *Yffelsteyn*, dien hy sijn verwant noemde, aen handen vanden Cancelaer den eed doende met waer-burgen moefte belooven, te *Bruyffel* voor de Reeken-kamer op behoorlijke tijden reekenschap te zullen doen van alle den Roomssen Koningh als Hertogh van Gelder toekomende goederen, Heerlijkheden, en op-komsten. *Yffelsteyn* had op dat pas, wt last van *Maxmiliaen* en begeeren der Hollanders, de Catharijne poort tot Utrecht met volk bezet, om de Stad alzo beter in teugel en gestadige vrees te houden. Doch vermits de burgery dezen bril op de neus niet moegende lijdende de poort weder had overweldicht ende de bezettinge wt-geiaeght, was hy in die dagen daer op wt om sijn verlooren Rondeel weder in te krijgen. Maer voor deze reyse raekte sijn aenflagh te niet, ende liet after omtrent negen gevangens, welke die van Utrecht door den beul hebben af-gehouden, ende de hoofden t'zaemen met de lichaemen aen den tooren van de poort tentoon op-gehangen.

34. *Maxmiliaen* speurende, dat het den Staeten van Gelder ende den Franssen Koningh ernst was *Karel van Egmond* te verlossen, zond wt Duytland aen sijn Stadhouder *Adolf van Nassouw* brieven op brieven, ende *Adolf* wederom aende Ridderfchap Steden en land-zaeten van yeder Vier-deel, waer by hy ze met galgh en rad, om zoo te zeggen, was dreygende, indien sy haer eed en syne gehoorzaamheyd quamen te vergeeten. Gedachte Stad-holder had ook veel spels en haspelinx met die van † *Wageningen*, welke van hem en den Roomssen Koningh geen grooten heyligen dagh scheenen te maeken, ende hun wetigen Erf-heer in 't hert te draegen, dien sy met een heet verlangen alle dagen wt Vrankrijk te gemoet zaghen. *Adolf* dan verstaen hebbende, dat *Pelgrom de Vos* 200. knechten in Braband had vergadert, met die meeninge om daer mede in Velouwen te reysen, en vergat niet haer te waerschouwen, dat sy niemand vreemds zouden binnen laeten, ende niet alleen de nacht-waekes sterken maer ook de dagh-hoede wel bezorgen op de muyren en voor de poorten, om niet verkloekt te worden. Dat sy daer behalven de pond-schattinge over haere Stad wtzetten, ende aen sijn neve *Floris van Egmond* Heer van *Yffelsteyn*, wt kraght van de dedinge tusschen den zelve ende de Steden *Nymegen* *Arnhem* en *Wageningen* gemaekt, 900. goud-guldens zouden wt-reyken, met noch 300. guldens tot lasten van vijf van hunne burgers, ofte dat men ze ophaer schade zoude in-

† *Ex variis ipsius Comitiss autographis ad Vageningenses.*

vorderen. Ende alzo *Henrick Bentink* Rentmeester van Velouwen hem hadde bericht, dat sy wt eygen vryen wil de Steden *Zwol* en *Hasselt* tol-vry lieten die tol te geeven schuldigh waren; beval hy ze zulx niet meer te pleegen, ofte men zoude het aen haer haeve en goed verhaelen. Van gelijken wilde hy hebben dat sy des Stads vesten, welke eensdeels neder-gevallen en alzo ongemaeckt bleeven leggen, met steenen en anders zouden toe-leggen en vreedden, ter tijd men ze merzelen en te deege herstellen konde. Ende of wel de landschap begeert hadde dat de verboodene penningen loop moghten hebben tot dat men van de nieuwe voorhien ware, heeft *Adolf* echter den Richter *Barthold Hack*, op verlies van sijn ampt, belast de nieuwe wet * op de munt by die van *Wageningen* (die tot nu toe hals-sterk en by de oude munt waren gebleeven) te doen wt-roepen, ende zorgh te draegen dat 'ergeene verboodene penningen wt-gegeeven, nochte hooger ofte anders gebruykt wierden dan na den inhoud van 't Plackaet, ende met sijn onder-richter en booden de hand van 's Heeren wegen daer op te leggen: ten laetsten ook met raed van de Burgemeesters en Schepenen een vaste waerd te beraemen op alle mond-kost waeren en goederen, ende wel toe te sien dat die niet duyrder en wierden verkoft, al mede op straffe van de zelve waeren en andere breuken t'elkens te verbeuren. Ondertusschen had *Peter Grave* van *Clermont* ende Hertogh van *Bourbon* met syne bed-gezelle *Anne*, zuster van *Karel* den achtften Koningh van Vrankrijk, aen den Franssen Maerschalk zeecker doende voor de los-penningen van sijn neve *Karel van Gelder*, zoo veel wt-gericht, dat de Koningh hem dadelijken beval te ontbinden, ende van *Abbeville* naer sijn Hof te koemen. 't Welk wanneer de Koningh door *Willem van der Horst* den Staeten van Gelder had aengedient en met eygen hand over-geschreeven, deden sy hem grootlijx en hertelijken voor dese weldaet bedanken, ende loofden de after-stallige penningen, zoo haest hun Hertogh in syne erf-landen was beland, gaerne te zullen op-brengen, waer van sy bereeds een gedeelte door den *Grave* van *Moers* overschickten. Alzo is *Karel*, vergezelschap en gesteeuwighd met eenige Franssetroppen, waer over de Heeren van *Arenbergh* en *Croy* het gezagh hadden, door *Lorringen* en 't gebied van *Luyk*, behouden naer Gelderland over-gebraght, ende op den 25. van de eerste Lente-maend te *Ruermund*, ende daer na te *Venloe* met onwtzeggelijke vreughd van syne onderzaeten gesien en gewil-lekomd; als hy nu by de vijf iaeren onder den Franssen, ende te vooren noch acht iaeren in 't Hof van Burgondien was bewaerd geweest, laetende den zoon van *Vincent Grave* van *Meurs* in Vrankrijk te pand, terwijl men in Gelderland vast doende was om het vordere los-geld by een te zoeken.

* Siet op
het iaer
1489.

1492.